

LIEDON KUNNAN
ESIOPETUKSEN
OPETUS-
SUUNNITELMA
2020

27.5.2020

Sisällys

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	3
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	3
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.....	3
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.....	9
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	9
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.....	12
2.3 Arvoperusta.....	14
2.4 Oppimiskäsitys.....	16
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri.....	21
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	21
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa	24
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	26
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet.....	32
4.1 Monipuoliset työtavat	32
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	35
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	38
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	47
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	51
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	51
5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana	52
5.3 Yleinen tuki	53
5.4 Tehostettu tuki	54
5.5 Erityinen tuki	59
5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	64
6. Oppilashuolto.....	66
6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö	66
6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto.....	67
6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto	70
6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat.....	73
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus ..	75

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös **esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä**, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista. **Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus**, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen **tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi**, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta termiä esiopetuksen oppilashuolto.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. **Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä**. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- tasa-arvolain mukainen tasa-arvosuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä. Tämän oikeuden turvaamiseksi **jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa** ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. **Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen.** Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

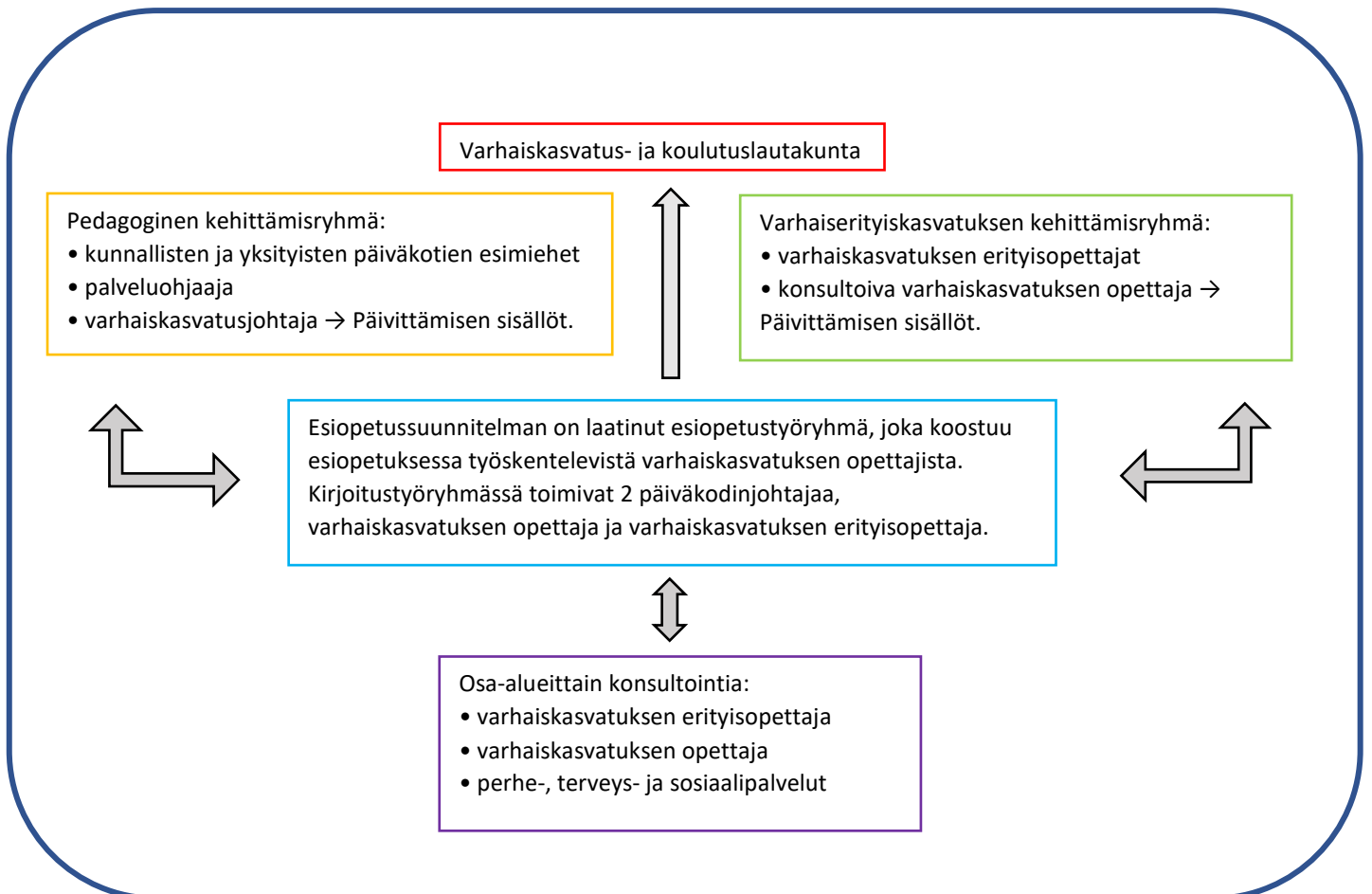
Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Liedon esiopetussuunnitelmassa paikallisesti päätetyt asiat on kirjattu pilvikuvakkeen alle.

Esiopetussuunnitelman on laatinut esiopetustyöryhmä, joka koostuu esiopetuksessa työskentelevistä varhaiskasvatuksen opettajista. Oppilas- ja opiskeluhuoltosuunnitelma ja Tuen käsikirja sekä Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on tehty yhdessä perusopetuksen ja toisen asteen opetuksen kanssa. Esiopetussuunnitelma on kirjattu suomen kielellä ja suunnitelman hyväksyy varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta. Se on luettavissa Liedon kunnan www-sivulta. Jokainen yksikkö tekee lisäksi oman toimintasuunnitelman.

Liedon esiopetussuunnitelman päivitysprosessi

Liedon esiopetussuunnitelma on laadittu suomenkielisenä ja sitä noudatetaan sekä kunnallisessa että yksityisessä esiopetuksessa. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma sekä yksikön toimintasuunnitelma tehdään kunnan esiopetussuunnitelman mukaisesti. Liedossa kaikille lapsille tehdään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa, josta tässä suunnitelmassa käytetään lyhennettä LEOPS.

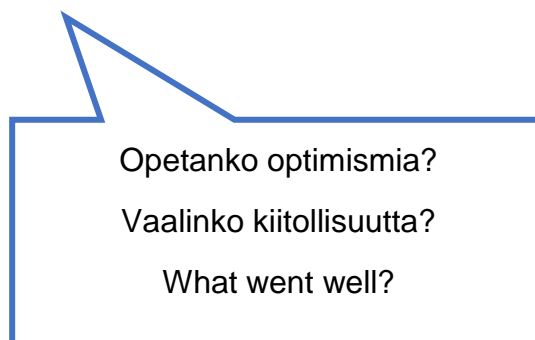
Liedossa on noudatettu paikallista esiopetussuunnitelmaa 1.8. 2016 alkaen, suunnitelma on päivitetty 2018 ja 2020. Päivityksessä on huomioitu perusteissa tulleet muutokset. [Esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteet | Opetushallitus](#)

Esiopetussuunnitelmaa päivitetään yhdessä varhaiskasvatussuunnitelman kanssa parillisina vuosina.

Esiopetussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon jatkumo:

- Liedon paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma [Liedon varhaiskasvatussuunnitelma 2019.pdf](#)
- Tasa-arvo- ja yhdenmukaisuussuunnitelma
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Lastensuojelusuunnitelma [Lastensuojelu | Lieto.fi](#)
- Perusopetuksen opetussuunnitelma [Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet | Opetushallitus](#)
- Liedon kunnan strategia [Strategiat ja ohjelmat | Lieto.fi](#)

Suunnitelman sivuilta löytyy ohjaavia kysymyksiä sisältäviä puhekuplia, joiden tarkoitus on tukea esiopetuksen laadun arviointia.

Esiopetuksen vuosikello

Aika	Suunnittelun/toiminnan painopiste	Tavoite
Elokuu	<ul style="list-style-type: none"> • Aloituskeskustelut tarpeen mukaan • Tiimisopimus & ryhmän esiopetussuunnitelman laatimisen aloittaminen • Lasten havainnointi ja pedagoginen dokumentointi alkaa ja jatkuu läpi toimintavuoden • Esiopetusyksikön toimintasuunnitelman laatiminen: yksikön varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa toimintasuunnitelman ja päiväkodinjohtaja tarkastaa suunnitelman ennen kuin se lähetetään sähköisesti varhaiskasvatusjohtajalle. <p>Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnalle toimitettavaan sähköiseen versioon tehdään erillinen kansilehti, josta selviää, minkä yksikön toimintasuunnitelmasta on kysymys.</p> <p>Varhaiskasvatusjohtaja merkitsee suunnitelman hyväksytyksi Primuksessa, kun lautakunta on hyväksynyt suunnitelmat.</p> <ul style="list-style-type: none"> • VESO-päivät: esiopetuksessa olevat varhaiskasvatuksen opettajat yhdessä perusopetuksen ja toisen asteen opettajien kanssa • yhteistyöpalaveri alkuopettajien kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiset periaatteet ja toimintatavat, tavoitteena kiireettömyys, joka mahdollistaa tutustumisen ja arjen suunnittelun lasten tarpeita huomioiden • Lasten yksilöllisten vahvuuksien ja kehittymässä olevien tietojen ja taitojen sekä mielenkiinnon kohteiden selvittäminen LEOPSiin pohjaksi • Lasten ja huoltajien jatkuva osallisuus
Syyskuu	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainilta • Alkukartoitus havainnoinnin tueksi • Ryhmän esiopetussuunnitelman laatiminen jatkuu • Toiminnan suunnittelu laaditun rungon ja vastuujakojen mukaisesti lapsia osallistaen • LEOPSiin kirjaaminen Wilmaan/sähköiseen ohjelmaan <ul style="list-style-type: none"> • Mahdollisen vanhan varhaiskasvatussuunnitelman arviointi ja voimassaolevien tavoitteiden siirtäminen LEOPSiin. • LEOPSiin nousevien asioiden ja yleisten esiopetuksen tavoitteiden yhdistäminen ryhmän esiopetussuunnitelmaan • Jos huoli lapsen kehityksestä ja kasvusta herää kts. Yleinen tuki s. 53 • Yksikkökohtainen oppilashuoltopalaveri 	<ul style="list-style-type: none"> • LEOPSiin havainnointi on säännöllistä ja jatkuvaa • Yhteiset tavoitteet ja sopimukset siitä, miten esiopetuksessa tuetaan lasten yksilöllistä kasvua, oppimista ja hyvinvointia
Lokakuu	<ul style="list-style-type: none"> • LEOPSiin kirjaaminen Wilmaan/sähköiseen ohjelmaan ja LEOPS-keskustelut alkavat • Ryhmän esiopetussuunnitelman laatiminen ja arviointi jatkuvat • Oppimisympäristön arviointi ja muokkaaminen huomioiden lasten mielenkiinnonkohteet ja ominaiset tavat toimia 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppimisympäristön rakentaminen mielenkiintoa herättäväksi, oppimiseen haastavaksi sekä lasten omaehtoisen toiminnan mahdollistavaksi
Marraskuu	<ul style="list-style-type: none"> • LEOPS-keskustelut on käyty marraskuun loppuun mennessä mahdollisuuksien mukaan • Ryhmän esiopetussuunnitelman laatiminen ja arviointi jatkuvat • Palveluarviokysely perheille 	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminta on LEOPSiin kirjattujen pedagogisen toiminnan tavoitteiden mukaista • Toiminta on esiopetussuunnitelman mukaista
Joulukuu	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten havainnointi jatkuu 	

Tammikuu	<ul style="list-style-type: none"> • Koko varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutuspäivä • Ryhmän esiopetussuunnitelmaan kirjattujen periaatteiden, tavoitteiden toteutumisen arviointi ja uudelleen suuntaaminen • Lapsiryhmän havainnointi jatkuu, käytetään heidän ideoitaan suunnitelman tukena • Palveluarviokyselyn vastausten käsittely yksiköissä ja niiden pohjalta toimintasuunnitelman arviointi ja kehittäminen • Kevään tarkennettu suunnitelma lasten mielenkiinnon kohteita huomioiden • Terveyskeskuspsykologi tekee tarvittaessa kehitystasokartoitukset ja osallistuu kouluvalmiuden ja koulumuodon arviointiin • Uusien esiopetusikäisten lasten esiopetukseen haku 	<ul style="list-style-type: none"> • Realistinen näkymä ryhmän esiopetussuunnitelman toteutumiseen arjessa => mitä pitää kehittää
Helmikuu	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan suunnittelu jatkuu laaditun rungon ja vastuujakojen mukaisesti • Yksikkökohtainen oppilashuoltopalaveri 	
Maaliskuu	<ul style="list-style-type: none"> • Aloitetaan kevään LEOPS-arviointikeskustelut • Uusien esiopetusikäisten lasten esiopetuksen päätökset 	
Huhtikuu	<ul style="list-style-type: none"> • Jatketaan kevään LEOPS-arviointikeskusteluja • Esiopetuksesta siirretään alkuopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot lapsesta (tai toukokuussa, sen mukaan mitä vastaanottavan koulun kanssa sovitaan) 	
Toukokuu	<ul style="list-style-type: none"> • Ryhmän esiopetussuunnitelman toteutumisen arviointi • Esiopetukseen siirtyvien lasten tiedonsiirtopalaverit (tai kesäkuu) • Uusien esiopetusikäisten lasten tutustuminen ja infotilaisuus huoltajille (tai kesäkuussa, yksikön toiminnan mukaan) • Koulut järjestävät koulutulokkaille tutustumispäivän. • Esiopetuksen päättyessä jaetaan esiopetustodistus, jonka sisältö on koko kunnassa samanlainen. • Esiopetuksen päättyttyä ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja laatii toimintasuunnitelman pohjalta toimintakertomuksen Wilmaan ja päiväkodinjohtaja tarkastaa kertomuksen ennen kuin se lähetetään sähköisesti varhaiskasvatusjohtajalle. Lautakunnalle toimitettavaan sähköiseen versioon tehdään erillinen kansilehti, josta selviää yksikön nimi. • Henkilöstö arvioi omaa pedagogista toimintaansa menneen toimintavuoden osalta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Huoltajien ja henkilöstön yhteinen arvio LEOPSin toteutumisesta esiopetuksen arjessa • Lasten arviointi päiväkodin arjesta
Kesäkuu	<ul style="list-style-type: none"> • Tiimin toimintaperiaatteiden pohdintaa ja kirjaamista jo ennen toiminnan alkua tai heti toiminnan alettua jatkuen toimintavuoden ajan eli tiimisopimuksen tekeminen. • Tiimin toiminnan käynnistäminen sekä tiimivastaavan nimeäminen 	
Heinäkuu		

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus **suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta**. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. **Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.**

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta **johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle**. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan **lapsilähtöisesti** ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen **myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana**. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen **tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä**.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta. Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että **esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä**. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. **Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.**

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa **huoltajien osallisuutta**. Huoltajilla on **oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana**. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät **oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia**. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, **maksuton ateria**, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on **oikeus turvalliseen oppimisympäristöön**. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat **keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri** ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustilanteita ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Liedossa esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuksen toimintana. Esiopetus noudattaa Liedon varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnan päättämiä esiopetuksen/koulujen työ- ja loma-aikoja. Esiopetusta ei järjestetä Liedon kunnan koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattuna koulutuspäivänä.

Esiopetukseen ilmoittautuminen

Liedossa esiopetukseen ilmoittaudutaan samoin kuin perusopetukseen sähköisen Wilma -järjestelmän kautta. Wilmassa esiopetuksen ilmoittautumislomakkeessa ilmoitetaan lapsen tuleva lähikoulu ja sen mukaisesti tuleva esiopetuyksikkö. Huoltaja hyväksyy ehdotetun esiopetuyksikön ilmoittaessaan lapsensa esiopetukseen. Huoltajalla on mahdollisuus ilmoittautuessa esittää toive toissijaiseen esiopetuyksikköön. Huoltajan esittämä toive ei kuitenkaan ole tae siitä, että

esiopetuspaikka osoitetaan toissijaisesta esiopetuspaikasta, koska esiopetuspaikkoja on rajallinen määrä eri yksiköissä. Varhaiskasvatuksen palveluohjaaja myöntää esiopetuspaikat.

Esiopetuksen järjestäjä päättää, huomioiden kunnan varhaiskasvatuksen kokonaistilanteen ja käytettävissä olevat resurssit, missä toimipisteissä esiopetusta toteutetaan ja mihin esiopetusryhmään lapsi sijoittuu. Liedon kunta ostaa esiopetuspalveluja yksityisiltä palveluntuottajilta siinä tapauksessa, ettei kunnallisessa esiopetusyksikössä ole riittävästi paikkoja alueella asuville esiopetusikäisille. Tällöin esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus järjestetään palvelusetelillä samassa päiväkodissa.

Ruotsinkielisille esioppilaille Liedon kunta selvittää mahdollisuuden ostopalveluun Turun kaupungilta, koska Liedossa ruotsinkielisen esiopetuksen tarve on niin vähäistä, ettei riittävän kokoista vertaisryhmää synny. Mikäli Turun kaupunki ei voi myydä ruotsinkielistä esiopetusta, järjestetään ruotsinkielinen esiopetus Liedossa pienemmässä ryhmässä.

Esiopetusryhmässä tulee olla vähintään 13 lasta ja enintään 21 lasta. Toimialajohtaja voi hyväksyä varhaiskasvatusjohtajan esityksestä poikkeavan ryhmäkoon, mikäli lapsiryhmän tarpeet, lapsimäärä, tila- tai henkilöstöresurssit niin vaativat.

Lapsi voi huoltajansa hakemuksesta aloittaa esiopetuksen vuotta säädettyä aikaisemmin sivistyspalvelujen toimialajohtajan päätöksellä. Hakemukseen liitetään yksityisen psykologin suositus esiopetuksen varhentamisesta. Tällöin esiopetus ei ole maksutonta vaan perhe maksaa lapsesta normaalin varhaiskasvatusmaksun.

Jos lapselle tarvitaan esiopetuksen lisäksi myös varhaiskasvatusta, niin sekä esiopetus- että varhaiskasvatuspalvelut järjestetään samassa ryhmässä, jolloin esiopetus sijoittuu varhaiskasvatuspäivän sisälle. Esiopetusryhmät sijaitsevat joko koulujen yhteydessä tai päiväkodeissa. Vuorohoidossa olevien lasten esiopetus järjestetään Liedon kunnan yleisen esiopetussuunnitelman mukaisesti vertaisryhmässä.

Esiopetusikäiset ovat pääsääntöisesti omissa ryhmissään. Esiopetuksen päivittäinen alkamis- ja päättymisaika määritellään esiopetusyksiköissä. Esiopetusaikaan vaikuttaa koulukuljetusten aikataulut. Pääsääntöisesti esiopetusaika sijoittuu klo 8-13 välille ja esiopetusta annetaan päivittäin 4h päivässä koulujen työ- ja loma-aikojen mukaan. Vuorohoidossa esiopetus toteutetaan kiinteissä vertaisryhmissä arkipäivisin klo 8.30-12.30.

Esiopetuskuljetuksen saamisen kriteerit:

- Maksuttoman kuljetuksen perusteena on yli kolmen kilometrin matka lähimpään esiopetuspaikkaan tai kunnan osoittamaan esiopetuspaikkaan Jokilaakson koulun esiopetuksen pienennetyssä ryhmässä.
- Esiopetuskuljetukseen ovat oikeutettuja pelkässä esiopetuksessa olevat lapset (ei koske varhaiskasvatusta).
- Aamulla suoraan esiopetukseen tulevat lapset tai esiopetuksen jälkeen suoraan kotiin menevät lapset.
- Jos lapsen huoltaja kuljettaa maksuttomaan kuljetukseen oikeutettua lasta esiopetukseen, voidaan huoltajalle maksaa ns. saattokorvaus matkasta, mikäli muuta kuljetusta ei ole saatavilla.
- Vuotta säädettyä aikaisemmin esiopetuksessa olevat lapset eivät ole oikeutettuja maksuttomaan kuljetukseen.

Tietoa esiopetuskuljetuksesta löytyy [Koulukuljetus | Lieto.fi](#)

Esiopetuksen toimintasuunnitelma

Yksiköt tekevät Liedon esiopetussuunnitelman pohjalta yksikkökohtaiset vuosittaiset toimintasuunnitelmat, jotka ovat luettavissa Wilmasta (kunnan järjestämä esiopetus). Wilmassa olevasta yksikkökohtaisessa toimintasuunnitelmassa kerrotaan seuraavista asioista:

- Esiopetusyksikön (osoite ja tilojen määrä) yhteystiedot
- Esiopetusyksikön johtaja ja varajohtajan yhteystiedot
- Ryhmän rakenne ja henkilöstön määrä
- Toimintasuunnitelman ja Liedon kunnan strategian tavoitteet
- Oppimiskokonaisuudet
- Yhteistyösuunnitelma varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen nivelvaiheen kanssa
- Mahdolliset hankkeet tai painotukset
- Oppimisympäristön kartoittaminen
- Pienryhmätoiminta
- Tieto- ja viestintäopetus TVT
- Uskonnolliset juhlat
- Oppilashuolto
- Opetuksen ja oppimisympäristöjen arviointisuunnitelma
- Monikulttuurinen opetus
- Yhteistyötahot

Toimintasuunnitelmaa noudatetaan käynnissä olevan lukuvuoden mukaan ja toimintaa arvioidaan säännöllisesti. Lapsille ja huoltajille tehdään palveluarviokysely marras-joulukuussa, jonka tulosten perusteella yksikön toimintaa arvioidaan ja kehitetään.

Esiopetuksen lukuvuoden päättymisen jälkeen kirjataan toimintakertomus, jonka varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta hyväksyy toimintavuoden päätyttyä. Toimintakertomuksen alkuun liitetään lyhyt tiivistelmä esiopetusvuoden onnistumisista ja esille nousevista kehittämiskohteista. Toimintasuunnitelman ja toimintakertomuksen kirjaa esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja.

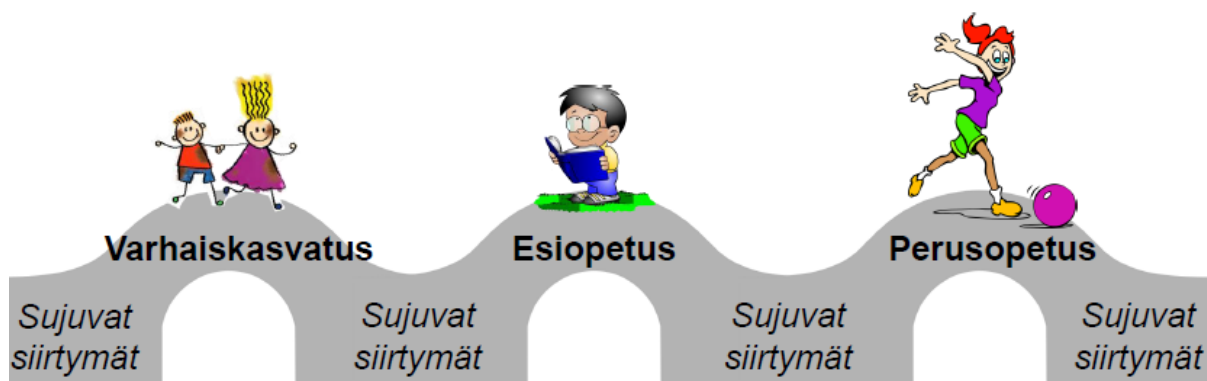
Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön muotoja ovat mm.

- Päivittäiset keskustelut tuonti- ja hakutilanteissa "Lapsen jokainen päivä on kertomisen arvoinen"
- Lapsen henkilökohtaisen esiopetussuunnitelman laatiminen ja arvioinnit
- Wilma/ sähköinen ohjelma
- Vanhempainillat
- Toiminnalliset yhteistyöillat
- Asiakaskyselyt ja –haastattelut

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja

oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät **huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa**. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku **varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä**. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan **esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla**. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja **kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita** opetuksen järjestämisessä. **Leikki** eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. **Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita** toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. **Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa**. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa **seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä**. Tavoitteena on samalla pyrkiä **ennaltaehkäisemään** mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. **Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys** lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisiin eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin

tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia **ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.**

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Esiopetus on osa lapsen elinikäistä oppimisen polkua. Kaikella tekemisellä ja yhteistyöllä on tavoitteena luoda sujuva polku varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle paikalliset olosuhteet huomioiden. Liedossa kaikille lapsille tehdään LEOPS yhteistyössä huoltajien kanssa.

Vanhemmat ilmoittavat lapsen poissaoloista seuraavasti:

Lomamatka

Huoltaja anoo kirjallisesti vapautusta esiopetuksesta. Varhaiskasvatuksen opettaja/ varhaiskasvatuksen erityisopettaja myöntää 1–3 päivän ja päiväkodin johtaja yli kolmen päivän vapaan.

Sairaus

Huoltaja ilmoittaa poissaolosta esiopetukseen ensimmäisen poissaolopäivän aamupäivän aikana soittamalla tai tekstiviestillä.

Runsaat sairauspoissaolot

Kun lapsi on poikkeuksellisen paljon sairaana, sairauspoissaoloja lähes joka viikko tai tiettyinä päivinä

- varhaiskasvatuksen opettaja/ varhaiskasvatuksen erityisopettaja keskustelee huoltajan kanssa viimeistään, kun poissaoloja on yli 50 tuntia. Jos lapsen poissaoloista herää huolta, ollaan yhteydessä huoltajaan jo aiemmin.
- lapsi ohjataan terveydenhoitajalle/lääkärille
- tarvittaessa konsultoidaan kuraattoria.

2.3 Arvoperusta

Onko yhteinen arvoperusta koko henkilöstön tietoisuudessa ja sitoudutaanko siihen?

Esiopetus perustuu käsitykseen **lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä.** Jokainen lapsi on **ainutlaatuisen ja arvokas** juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönä

jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajujaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatukseen on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

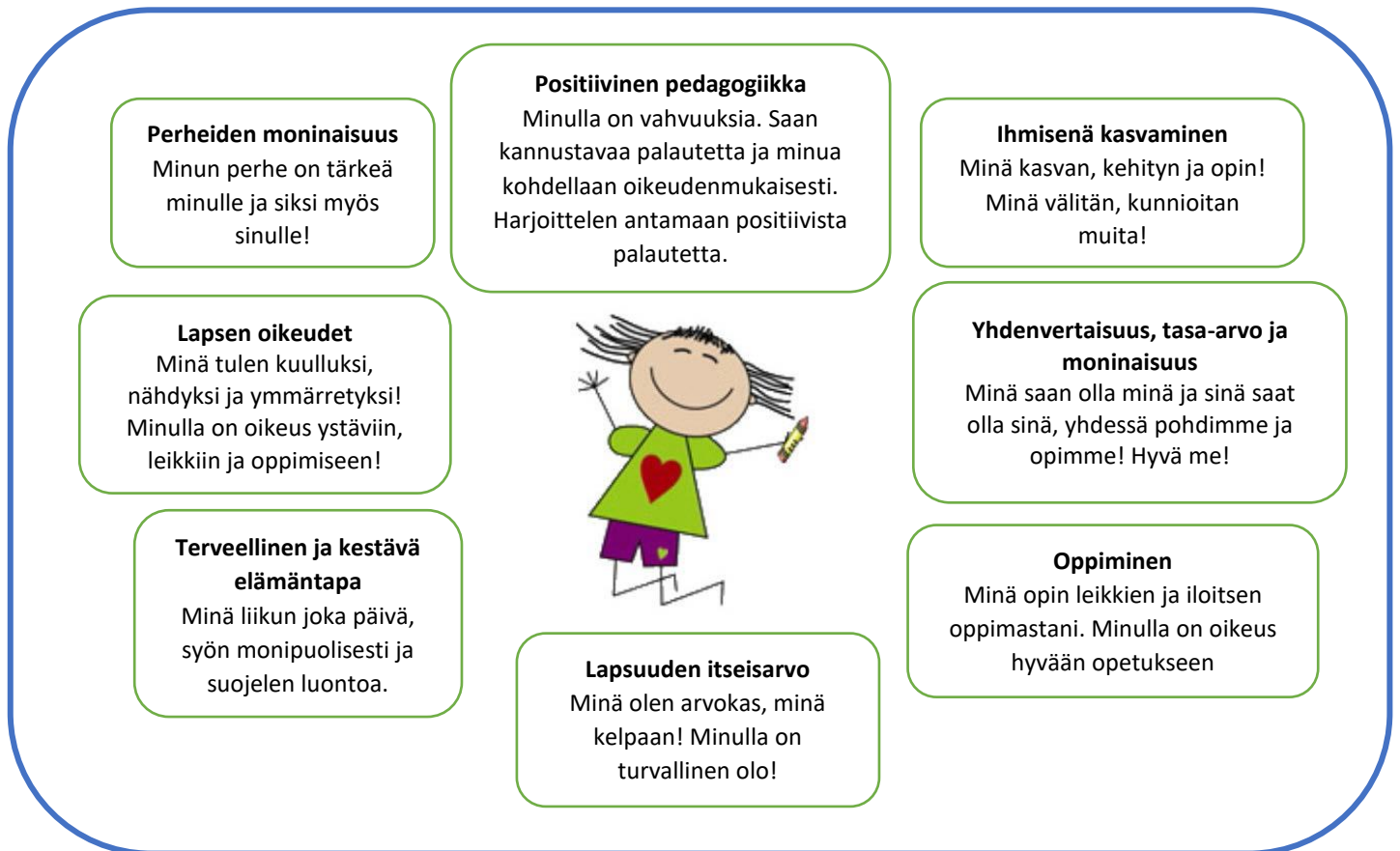

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Liedon kunnassa esiopetuksen arvoista keskustellaan yhdessä lasten, huoltajien ja yksikön henkilöstön kanssa. Ryhmien esiopetussuunnitelmiin kirjataan miten arvot konkreettisesti toteutuvat arjessa. Arvojen toteutumista seurataan ja arvioidaan aina toimintakauden aluksi sekä toimintaa arvioitaessa. LEOPSissa tarkennetaan lapsen mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa ryhmän toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Liedon kunnan strategian mukaisesti lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen

- Liikkuva Lieto
- Luonnonläheinen Lieto
- Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut
- Yhteisöllisyyden edistäminen
- Hyvällä palvelulla on kasvot

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan **lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa**. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että **uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää**.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Miten esiopetuksessa työskennellään laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioiden parhaalla mahdollisella tavalla?

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa:

toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä **esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.**

Kuva: Laaja-alaisen oppimisen osa-alueet OPH 2016

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle.

Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot **kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle.** Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja

Miten tuemme lasten oppimista ja hyvinvointia?

kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on **rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.**

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä **rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista.** Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. **Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja.** Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia **kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.** Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten **kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.**

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan **huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä.** Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota **monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä.** Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan **erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.** Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla.

Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. **Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle.** Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia **kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä.** Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. **Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä.** Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. **Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja,** joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa **tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin,** palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla **tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja** sekä **vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa.** Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat **kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa.** Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Vahvistammeko lasten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia?

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. **Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä.** Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. **Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.**

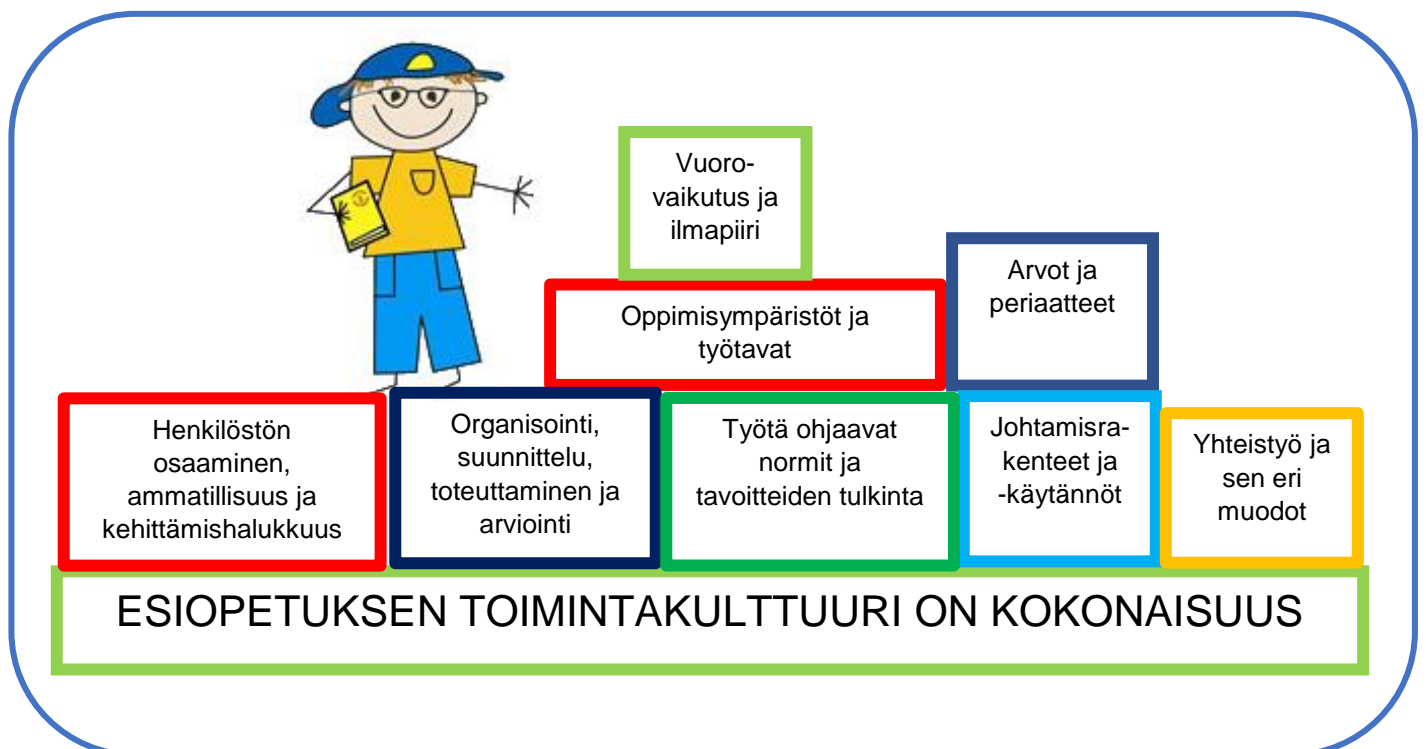
**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Liedon kunnan esiopetuksessa laaja-alaista osaamista painotetaan pedagogisen toiminnan suunnittelussa (havainnointi ja dokumentointi) ja toteutuksessa sekä arvioinnissa.

Esiopetuksen osana on myös yrittäjyyskasvatusta, jonka tavoitteena on opettaa lapsille sisukkuutta ja sinnikkyyttä. Samalla lapsia opetetaan tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja hyödyntämään niitä.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se **tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista**. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen **edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista**, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. **Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.**

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa **kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.** Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. **Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki.** On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. **Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä.** Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Miten ympäristön muokkauksilla ja erilaisilla kokeiluilla luodaan oppimisen iloa ja motivaatiota?

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. **Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.**

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että **kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon** toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. **Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan** näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan **tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita.** Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota **terveisiin elämäntapoihin**. Lasten kanssa **liikutaan monipuolisesti** sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös **mahdollisuus rauhoittumiselle**. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjenkäytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Toimintakulttuurin kehittäminen:

Liedon kunnan jokaisesta esiopetuksen yksiköstä on koottu edustus esiopetustyöryhmään, jonka tehtävänä on arvioida ja kehittää Liedon kunnan esiopetussuunnitelmaa. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan kehittämisryhmässä (Pedakery) arvioidaan esiopetuksen kehittymistä ja suunnitellaan Liedon kunnan esiopetuksen toimintaa. Pedakery määrittelee kehittämisalueen kolmen vuoden välein palveluarvion tulosten pohjalta. Varhaiserityiskasvatuksen kehittämisryhmä (kunnalliset ja yksityiset varhaiskasvatuksen erityisopettajat) suunnittelee, seuraa ja arvioi varhaiserityiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämistä.

Koulutussuunnitelma laaditaan kehittämisalueen mukaisesti. Esiopetuksen henkilöstö osallistuu koko varhaiskasvatuksen yhteiseen koulutuspäivään kerran vuodessa. Koulutuspäivän sisältöä käsitellään esiopetusyksiköissä ja sen pohjalta sovitaan, miten koulutuksen anti viedään käytännön työhön.

Esiopetuksen pedagogista toimintaa arvioidaan jatkuvasti kehittävän arvioinnin mallilla tiimipalaverissa, joiden toteutumisesta vastaa tiimivastaava. Arvioinnin perusteella kehitetään ja kokeillaan uusia toimintamalleja.

Päiväkodin johtoryhmä (johtaja, varajohtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja) suunnittelee, seuraa ja arvioi toimintakulttuurin kehittämistä päiväkodin näkökulmasta.

Pedagoginen tiimi (päiväkodin johtaja ja varhaiskasvatuksen opettajat, jotka toimivat tiimivastaavina) kehittää ja arvioi yksikön pedagogista toimintakulttuuria.

Lapset ja huoltajat vastaavat palveluarviokyselyyn vuosittain (marras-joulukuu). Esiopetustyöryhmä vastaa palveluarvion toteutumisesta. Kyselyn tulokset puretaan yksiköissä ja Pedakeryssä. Tulosten perusteella yksiköt tekevät arvioinnin onnistumisista ja kehittämistä vaativista asioista. Palveluarvion tuloksista tiedotetaan huoltajille. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan varhaiskasvatuksen esimiesten ja rehtorien vuosittaisissa tapaamisissa.

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Miten olemme onnistuneet oppimisympäristön kehittämisessä, rakentamisessa ja arvioinnissa?

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt **arvoperusta, oppimiskäsitys** sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon **lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa** ja yksilölliset tarpeensa sekä luvussa 4 kuvatut esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Näkyvätkö lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt oppimisympäristöissä?

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. **Yhteisesti sovitut säännöt** ja toimintatavat luovat ilmapiiriä turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön.

Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän **ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä**. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään **ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä**. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Ovatko oppimis- ja toimintaympäristöt tasa-arvoa edistäviä ja erilaisuutta kunnioittavia?

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Lapset saadaan osallistettua oppimisympäristön kehittämiseen heidän mielenkiintonsa ja kiinnostuksenkohteidensa mukaan. Huoltajat pääsevät osalliseksi oppimisympäristön rikastuttamiseen päivittäisten keskustelujen ja LEOPSin avulla.

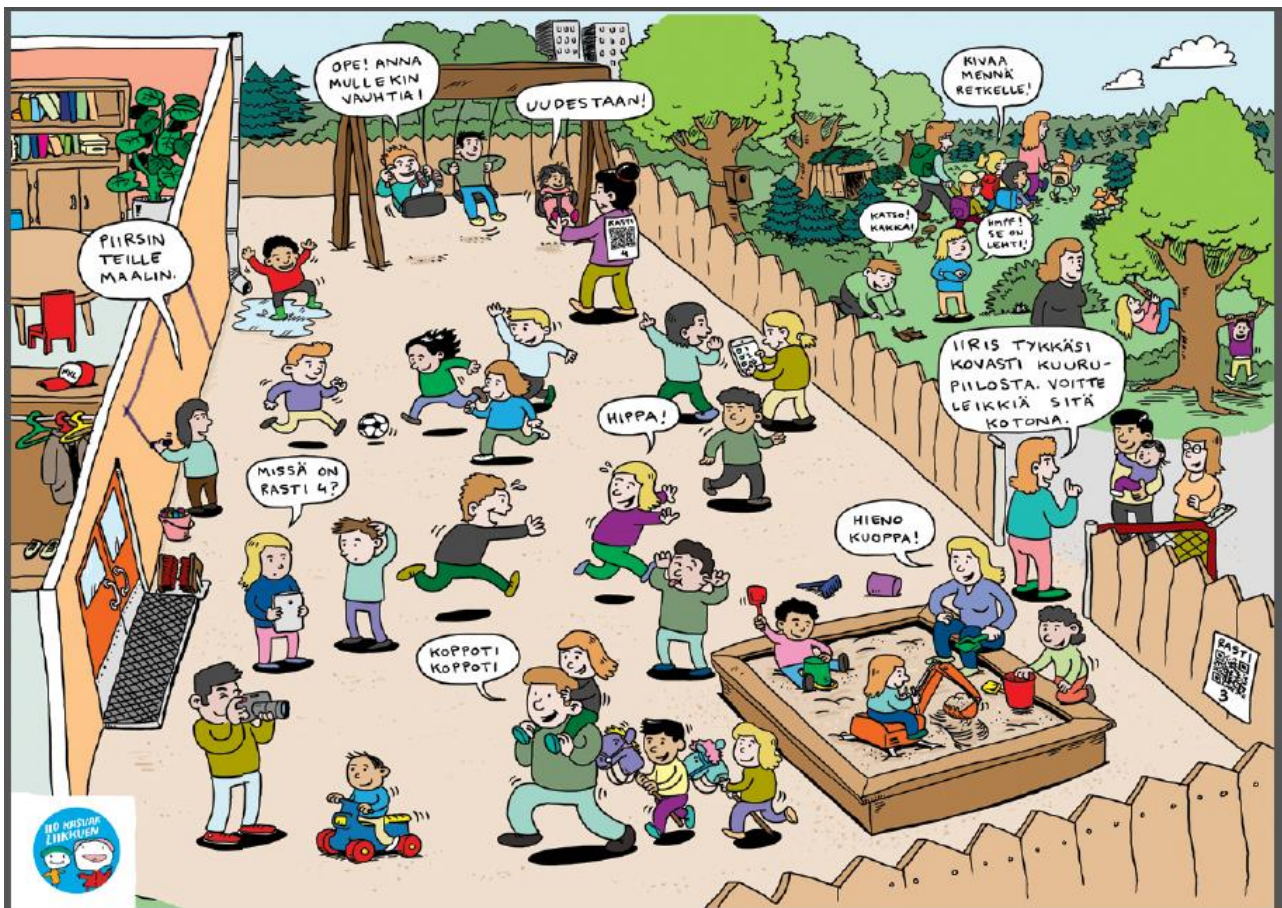
Oppimisympäristö luodaan yhdessä:

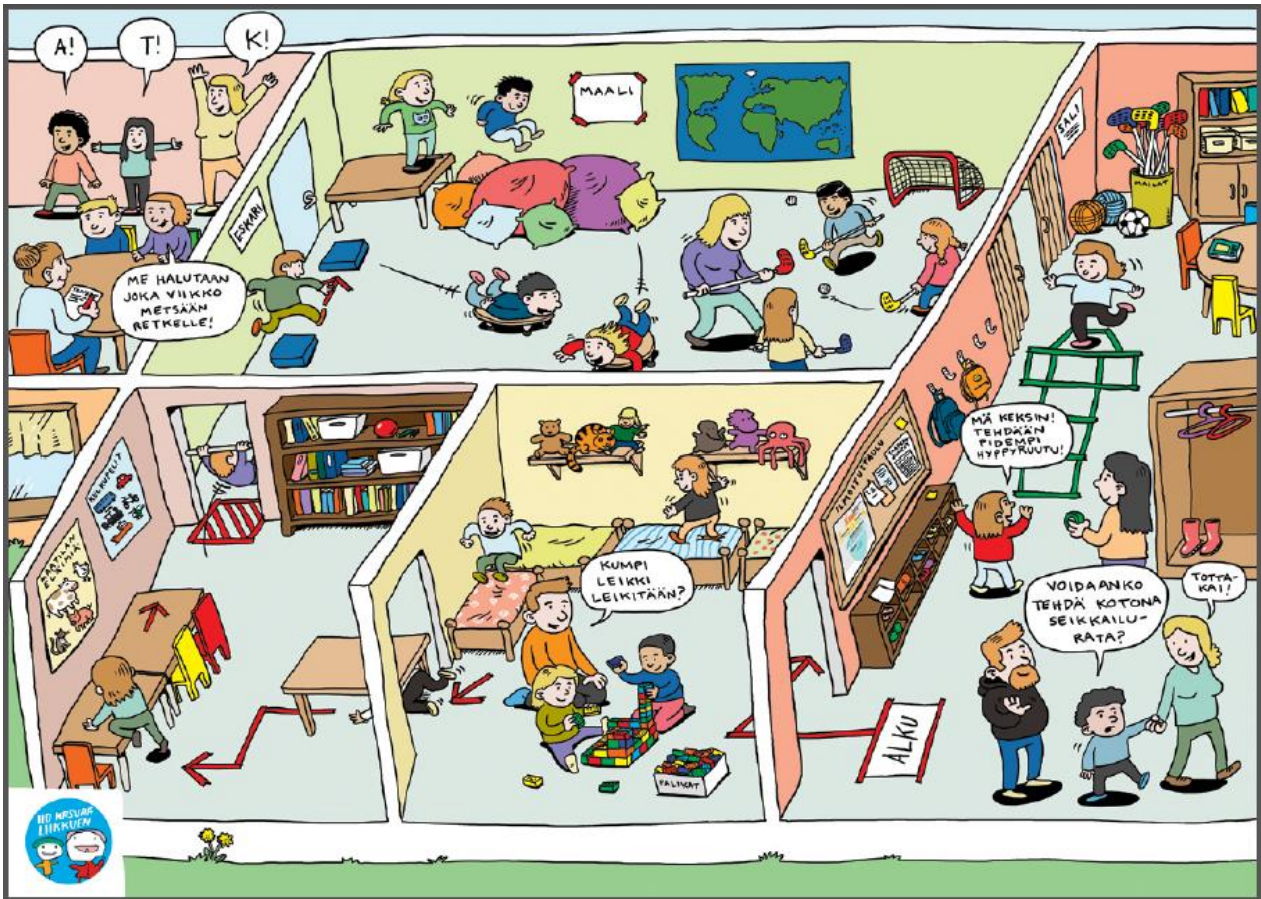
Fyysinen ympäristö (lähiympäristö, välineistö, käytössä olevat tilat)

- Havainnoinnin kautta yhdessä lasten kanssa niin, että ne mahdollistavat lasten kiinnostuksen mukaisen toiminnan (esim. pitkäkestoinen leikki)
- Ajanmukaisilla leluilla, liikuntavälineillä ja materiaaleilla
- Tilat ja kalusteet ovat monikäyttöisiä ja muunneltavia
- Materiaalit ja välineet ovat lasten saatavilla
- Pienryhmätoimintaa kehitetään yli ryhmärajojen huomioiden lasten kaverisuhteet ja mielenkiinnon kohteet
- Pihalla ja lähiympäristössä leikitään, liikutaan, tutkitaan. Liedossa liikuntatoimi ja esiopetus tekevät yhteistyötä liikuntamahdollisuuksien lisäämiseksi.
- Metsää hyödynnetään leikki- ja retkipaikkana.
- Lasten päivittäiseen käyttöön hankitaan sopivia TVT- laitteita

Psyykinen ympäristö:

- Henkilöstö edistää omalla positiivisella asenteellaan lasten hyvinvointia
- Ilmapiirin tulee olla kunnioittava ja tasa-arvoa tukeva
- Kannustetaan ja rohkaistaan kehittämään ja rikastuttamaan leikkiä
- Suunnitellaan yhdessä sekä arvioidaan ja rakennetaan leikkiympäristöä
- Esiopetuksessa hassutellaan, leikitään, lorutellaan positiivisen ilmapiirin luomiseksi
- Henkilöstö arvioi leikkiä rajoittavia tekijöitä ja niiden tarpeellisuutta (esim. säännöt, lelujen ja välineiden saatavuus)
- Panostetaan työhyvinvointiin, vaalitaan positiivista asennetta kasvatustyöhön

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että **esiopeetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon**. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaasti opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen

henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Esi- ja alkuopetuksen kehittämistä sekä nivelvaiheen yhteistyötä toteutetaan alueellisesti esim. yhteisissä VESO-päivissä sekä alueellisissa koulun opettajapalavereissa. Yhteistyöstä laaditaan suunnitelma ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä esi- ja alkuopettajien kanssa toukokuussa. Yhteistyön toimintatavat kirjataan yhteistyösuunnitelmaan, joka tulee osaksi koulujen lukuvuosisuunnitelmaa ja esiopetuksen toimintasuunnitelmaa. Tavoitteena on edistää oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista.

Terveyskeskuspsykologi tekee tarvittaessa kehitystasokartoitukset ja osallistuu kouluvalmiuden ja koulumuodon arviointiin.

Muita yhteistyötahojen palveluita ovat:

Neuvola

Esiopetuksessa olevat lapset ovat lastenneuvolan asiakkaita. Lapset käyvät 6 -vuotis-tarkastuksessa huoltajan kanssa. Tarvittaessa esiopetuksesta tehdään yhteistyötä neuvolan terveydenhoitajan/lääkärin kanssa huoltajan suostumuksella.

Lapsen huoltajalla on kokonaisvastuu lapsen terveydenhuollosta, jolloin heidän tulee huolehtia, että neuvolalla on riittävät tiedot lapsen terveydentilasta. Tämä koskee esimerkiksi allergioita. Lapsen tarvitseman lääkityksen sekä hoidon tukeminen esiopetuksessa sovitaan monialaisesti ja tapauskohtaisesti yhdessä huoltajien, lapsen, terveydenhoitajan, esiopetuksen henkilöstön ja hoitavan tahon kanssa noudattaen Liedon sivistystoimen lääkehoitosuunnitelmaa.

Yhtenä toimintamuotona lastenneuvolassa on Sulake-työryhmä, johon kuuluvat käsiteltävästä asiasta riippuen ne asiantuntijat, esimerkiksi psykologi, puheterapeutti ja konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja, joiden läsnäolo on lapsen asian edistämiseksi välttämätöntä. Kun lapsen asia viedään esiopetuksen aloitteesta työryhmän käsiteltäväksi, pyydetään huoltajan kirjallinen suostumus. Sulake-työryhmän käsittelyyn toimitetaan esiopetuksesta ICF-lomake. Esiopetuksessa kopio lomakkeesta arkistoidaan lapsen muun pysyvästi säilytettävien asiakirjojen yhteyteen. Sulake-työryhmälle toimitettu ICF-lomake tallennetaan myös Kanta-rekisteriin.

Perhekeskus

Perhekeskus on Liedon kunnan palvelukokonaisuus, johon kuuluu esimerkiksi perheneuvola. Perhekeskuksessa autetaan lapsiperheitä löytämään ratkaisuja mm. perhe-elämän ja kasvatuksen pulmiin. Perhekeskuksen yksiköissä työskentelee mm. psykologeja ja sosiaalityöntekijöitä. [Liedon perhekeskus](#)

Sosiaalitoimi

Sosiaalitoimessa tehdään sekä ennaltaehkäisevää työtä että lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutyötä. Esiopetuksen henkilöstöllä on mahdollisuus konsultoida sosiaalityöntekijää pulmatilanteissa, joissa sosiaalitoimen näkökulmaa tarvitaan.

Seurakunta

Seurakunta on yksi esiopetuksen yhteistyötahoista toteuttaen kasvun ja hyvinvoinnin tukemista uskontojen ja katsomusten kirjoa kunnioittaen.

Kolmas sektori

Lisäksi yhteistyötä tehdään lähialueen seurojen ja järjestöjen kanssa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohdaksi on **luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus**. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliaavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Mitä on tehty yhteistyön edistämiseksi huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa?

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin **lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista**. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa **keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä**. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Liedossa yhteistyökanavana esiopetuksessa huoltajien kanssa käytetään Wilma/sähköisiä – järjestelmiä. Uusille esiopetusikäisille lapsille ja heidän huoltajilleen pidetään tutustumis- ja infotilaisuus lapsen tulevassa esiopetusyksikössä touko-kesäkuussa.

LEOPS- keskustelussa loka-marraskuussa kirjataan yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat pedagogisen toiminnan tavoitteet. Arviointikeskustelut käydään huhti-toukokuussa. Ryhmän varhaiskasvatuksenopettaja kirjaa suunnitelman ja arvioinnin Wilmaan, jossa se näkyy huoltajille.

Sähköisissä ohjelmissa oleviin lapsen pedagogisiin asiakirjoihin kirjataan kaikki opetuksen järjestämisen kannalta tarpeellinen tieto. Asiantuntijalausunnot siirretään kouluun huoltajien luvalla.

Koulut järjestävät koulutulokkaille tutustumispäivän toukokuussa.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämäntapahtumia. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta **keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle**. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävistä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että **lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua**. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Lapsen sujuva ja joustava siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta alkuopetukseen edellyttää päiväkotien, esiopetuksen ja koulujen välistä yhteistyötä. Liedossa jokaisesta esiopetukseen ja kouluun siirtyvästä lapsesta pidetään tiedonsiirtopalaveri. Lähettävä taho vastaa tiedonsiirrosta.

Tiedonsiirtopalaveri on ensisijainen tapa siirtää tietoa koululle opetuksen järjestämistä varten. Tiedonsiirtopalaverilla tarkoitetaan keskusteluhetkeä, jossa varhaiskasvatuksen opettaja ja luokanopettajat siirtävät oppilasta koskevia koulunkäynnin sujuvuuden kannalta tärkeitä tietoja huoltajien kanssa läpikäydyn lapsen varhaiskasvatus- ja oppimissuunnitelman pohjalta. Keskusteluun osallistuvat tarvittaessa myös oppilaan huoltajat ja oppilaan kasvun ja oppimisen tuen järjestämiseen osallistunut asiantuntija. Tiedot lapsen kasvusta ja kehityksestä siirtyvät esiopetukseen ja kouluun Wilmassa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman (vasu) tai LEOPSin mukana tai yksityisestä varhaiskasvatuksesta siirryttäessä sähköisesti.

Kotihoidosta esiopetukseen tulevien lasten tiedot siirtyvät huoltajien kanssa käytävässä ”Hyvän aloituksen polun” alkukeskustelussa.

Mahdollisen oppimissuunnitelman tehostetun tuen aikana ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) tulee olla voimassa ja tarvittava tuki ennakoitusti kirjattuna, kun oppilas aloittaa ensimmäisen luokkansa syksyllä. Kouluissa, joissa esiopetuksen ryhmät toimivat tiiviissä yhteistyössä koulun kanssa, tiedonsiirtoa voidaan tehdä parhaaksi katsotulla tavalla yllä mainitut asiat varmistaen.

Erityisen tuen sekä pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden koulupaikan osoittaa koulutuksen järjestäjä eli Liedossa toimialajohtaja. Päätöksen pohjana on tiedonsiirtopalaverit, moniammatillinen arvio oppilaan tarvitsemasta tuesta, mahdolliset tutkimukset tai selvitykset ja yhteistyössä tehty pedagoginen selvitys. Koulupaikan arvioon osallistuvat keväällä tarvittavat asiantuntijat.

Esiopetusyksiköstä toiseen

- Jos lapsi siirtyy esiopetusyksiköstä toiseen kunnan sisällä yksiköstä toiseen, siirretään tarvittavat tiedot uuteen yksikköön sähköisesti. Opetuksen järjestämiseen liittyvät pedagogiset asiakirjat siirtyvät Liedon sisällä sähköisesti. Toisesta kunnasta muuttavan lapsen asiakirjat siirtyvät paperisina tulevaan esiopetusyksikköön.
- Liedon oppilashuolto muodostaa yhteisen rekisterin ja oppilashuollon tiedot ovat uuden esiopetusyksikön käytössä. Lapsen siirtyessä toiseen kuntaan, huoltajalta pyydetään yksilöity suostumus siihen, että oppilashuollon jatkuvuuden kannalta tarpeelliset tiedot voidaan siirtää vastaanottavaan yksikköön. Lupa pyydetään kirjallisesti.

- Kun erityisen tuen lapsi muuttaa toisesta kunnasta Lietoon, hänestä tehdään uusi erityisen tuen päätös. Päätöksen tekee sivistystoimen toimialajohtaja.

Esiopetuksesta alakouluun

- ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ottaa yhteyttä vastaanottavaan kouluun
 - sovitaan yhteinen aikataulu tarvittavista palavereista, tiedonsiirrosta, tutustumispäivästä jne.
 - ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ilmoittaa aikataulut huoltajille ja sopii tarvittaessa ajat huoltajien kanssa, mikäli erilliselle palaverille on tarvetta.
-

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa **työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde** - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn **onnistumista arvioidaan yhdessä**.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi **leikki eri muodoissaan on keskeistä** esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. **Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä**. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

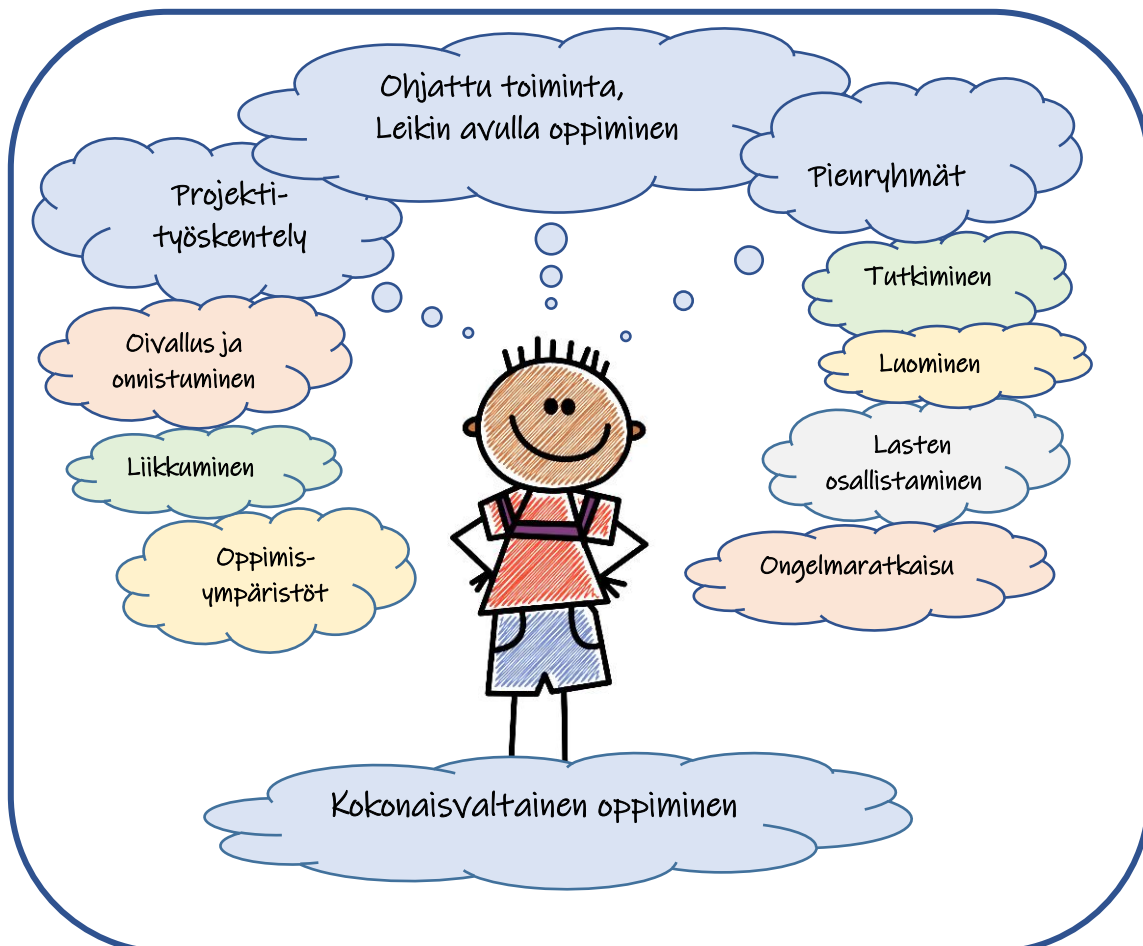

ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Liedossa esiopetuksessa toimitaan pääasiassa pienryhmissä koko esiopetusajan. Myös suuremmassa ryhmässä toimimista harjoitellaan tulevaa kouluun siirtymistä ajatellen.

- Jokainen lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään, lapsen osallisuus mahdollistuu.
- Mahdollistaa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin edistämisen esiopetussuunnitelman perusteiden sisällöllisten tavoitteet mukaan.
- Lasta kannustetaan ja rohkaistaan osallistumaan, vahvistetaan lapsen itsetuntoa.
- Henkilöstö suunnittelee pedagogisen toiminnan niin, että oppiminen lapsen lähikehityksen vyöhykkeellä mahdollistuu huomioiden lapsen kiinnostuksen kohteet ja taitotason.
- Luo rauhallisemmat puitteet leikkiin, oppimiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vähentää melua sekä stressiä.
- Lisää ja vahvistaa sekä lasten että lasten ja henkilöstön välistä vuorovaikutusta.
- Helpottaa arjen sujuvuutta, mahdollistaa resurssien oikean kohdentamisen.
- Mahdollistaa sisä- ja ulkotilojen, lähiympäristön sekä henkilöstöresurssien ja välineiden monipuolisen käytön.

Ryhmien kokoonpano, lasten lukumäärä ja toiminta vaihtelevat edellä mainittujen asioiden mukaan. Pienryhmät voivat muodostua myös yli ryhmärajojen.

Lasten osallisuus tulee näkyväksi projektityöskentelyn kautta. Projektien aiheet muodostuvat lasten mielenkiinnon kohteista, joihin yhdistetään esiopetussuunnitelman laaja-alaista osaamista ja oppimisen alueita. Ryhmän esiopetussuunnitelma toimii projektien pedagogisen suunnittelun ja arvioinnin pohjana.

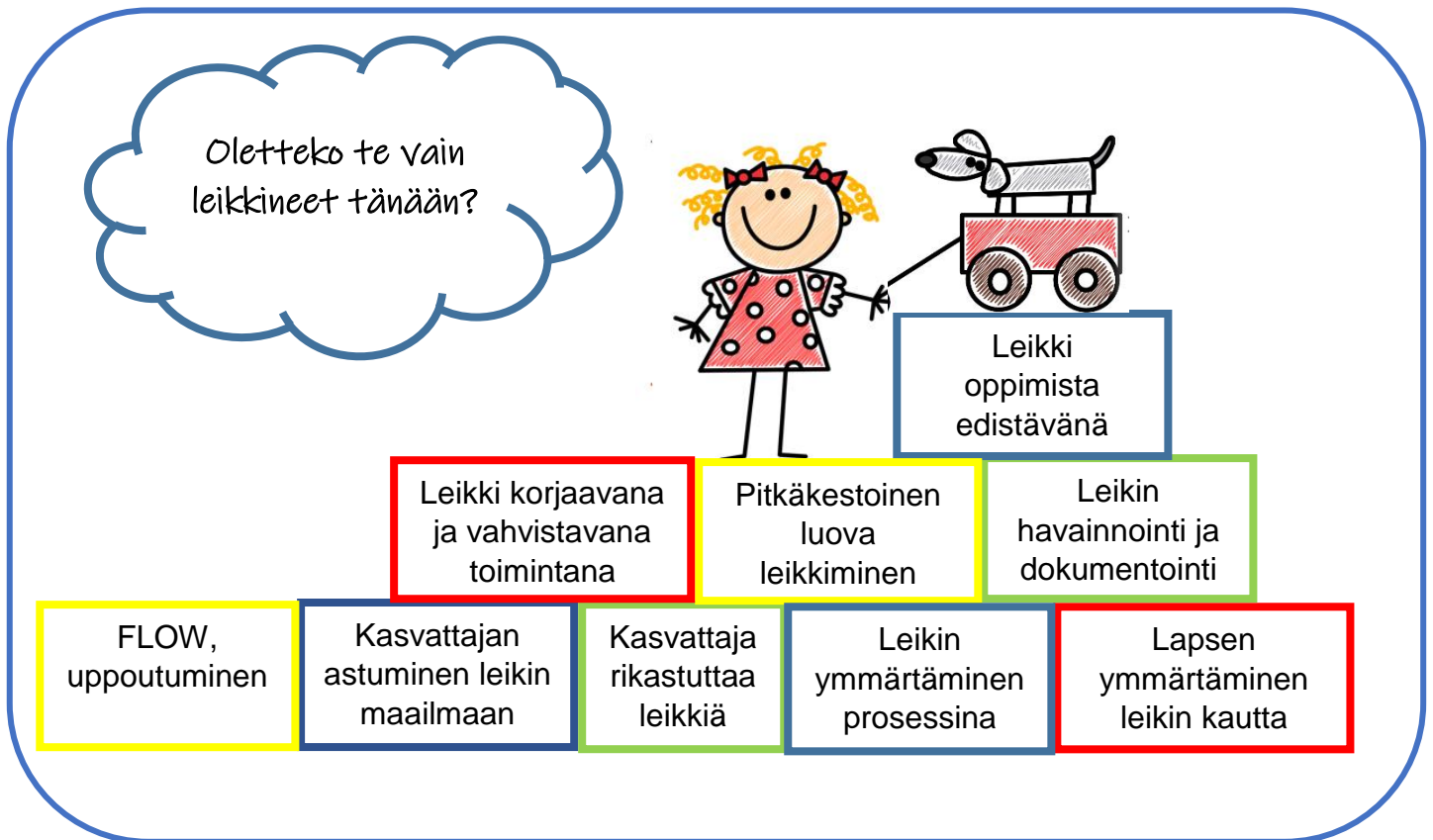
Projektit suunnitellaan lasten kanssa. Ideoinnissa apuna voi käyttää mm. ajatuskarttoja (MindMap), suunnitelmapiirroksia, toiminnan ja ympäristön valokuvaamista. Projektityön kaavioon kirjataan projektin eteneminen sekä oppimisen osa-alueet.

- Projektimainen työskentely tarjoaa mahdollisuuden yhteiseen syvälliseen oppimiseen.
- Projektit voivat olla lyhyitä tai pitkäkestoisia.
- Projektit haastavat myös sietämään keskeneräisyyttä ja joskus yllättävääkin lopputulosta.

Projektin päättyessä lasten kanssa tutkitaan ja tarkastellaan yhdessä ja yksin tehtyjä dokumentteja sekä arvioidaan oppimisprosessia (reflektointi).

Esiopetuksen oppimisympäristö houkuttelee leikkiin

- Lapset osallistetaan leikkiympäristön muokkaamiseen sekä sisällä että ulkona
- Lapset suunnittelevat itse leikkejään ja ryhmäytyvät sen mukaan, tai henkilöstö ohjaa ryhmän muodostumista lasten tarpeiden mukaisesti
- Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.
- Lapsille sekä leikissä mukana olevalle aikuiselle annetaan leikkirauha.
- Leikkiä havainnoidaan ja dokumentoidaan monipuolisilla työtavoilla.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää **lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa**.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

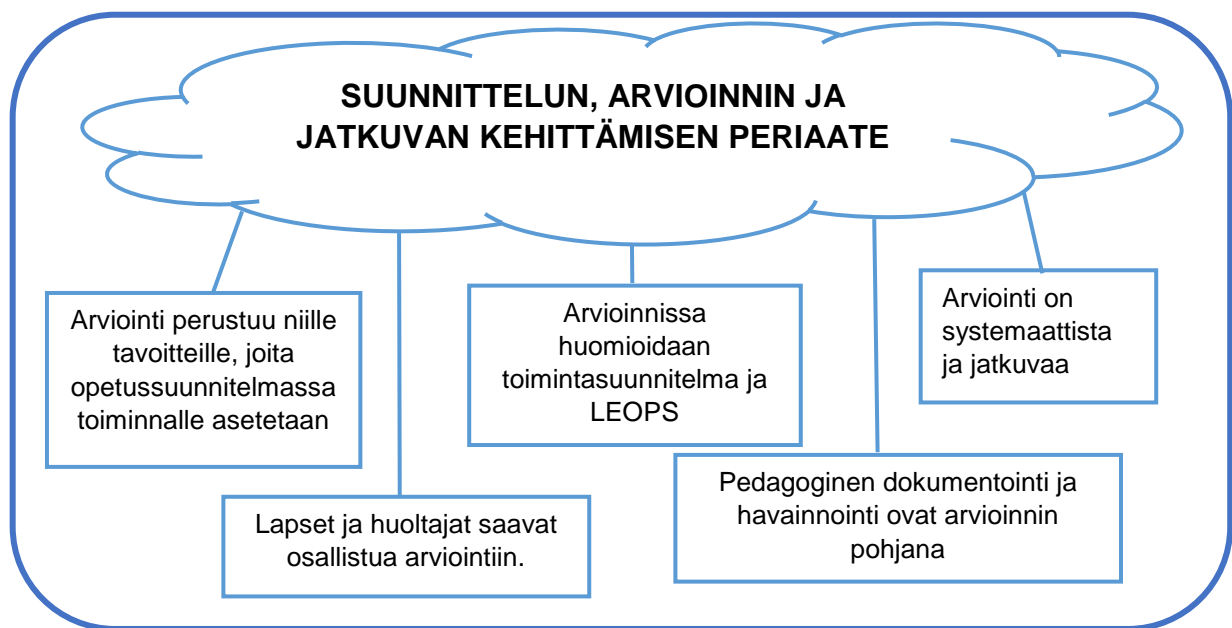
Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimet sekä lapsen henkilötunnus ja todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Ryhmän henkilöstö arvioi, havainnoi sekä reflektoi jatkuvasti omaa pedagogista toimintaansa kehittävän arvioinnin mallilla (Karvin kehittävän arvioinnin malli) karvi.fi. Esiopetusryhmien tiimipalavereissa suunnitellaan ja arvioidaan ryhmän pedagogista toimintaa. Ryhmän esiopetussuunnitelmaa päivitetään jatkuvan havainnoinnin ja arvioinnin kautta huomioiden LEOPSiä ja huoltajilta tulevan palautteen. Ryhmän moniammatillisessa palaverissa varhaiskasvatuksen opettaja suunnittelee lastenhoitajien kanssa, miten havainnot muuttavat ryhmän toimintaa ja oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa muutokset ryhmän esiopetussuunnitelmaan.

Kasvunkansio toimii pedagogisena dokumenttina, josta lapsi pystyy itekin arvioimaan taitojaan ja osaamistaan. Lapsen havainnointi sekä haastattelu nousee tärkeään rooliin häneen tutustuttaessa. On tärkeää, että lapsi huoltajansa kanssa tulee kuulluksi ja hän tuntee olonsa turvalliseksi oppimisympäristössään.

Henkilöstön osuus:

- Lapsen työskentelyä, käyttäytymistä ja hänen oppimisensa edistymistä eri tiedon- ja taidonaloilla kartoitetaan esiopetuksen alkaessa ja esiopetusvuoden aikana.
- LEOPSiin kirjaaminen Wilmaan/sähköiseen ohjelmaan (vain opetuksen järjestämisen kannalta tarpeelliset tiedot. Wilmaan ei kirjata terveydellisiä tietoja):

- LEOPSiin kirjataan selkeät tavoitteet ja menetelmät pedagogiselle toiminnalle, lapsen kasvun ja oppimisen sekä hoidon edistämiseksi. LEOPSiin sovittujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti ja toiminnalle asetetaan uudet tavoitteet.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) sisältää seuraavat asiat:

1. Perustiedot
2. Esiopetuksen oppimissuunnitelman laatiminen
 - Miten lapsen näkökulma ja mielipiteet on otettu huomioon
 - Miten huoltajien näkemykset otetaan huomioon ja miten yhteistyö on järjestetty
3. Lapsen mahdollisen aiemman varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen arviointi
4. Tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi
 - Lapsen vahvuudet, kiinnostuksenkohteet ja tarpeet sekä niiden huomioon ottaminen
 - Kognitiiviset taidot (Kielellinen ja matemaattinen)
 - Tarkkaavuus
 - Työskentelytaidot
 - Motivaatio
 - Motoriset taidot
 - Sosioemotionaaliset taidot
 - Toiminnanohjauksen taidot
 - Tavoitteet, toimenpiteet ja menetelmät ja tavoitteiden arviointi
 - Mahdolliset muut kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät tarpeet esim. terapiat
5. Muut huomioitavat asiat
 - Lapsen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvät muut huomioitavat asiat
6. Muut mahdolliset asiakirjat ja suunnitelmat
7. Seuranta- ja arviointi ajankohdat

Kaikille lapsille jaetaan esiopetustodistus s.35 ohjeen mukaan esiopetuksen päättyessä.

Lapset osallistetaan arviointiin:

- Lasten haastattelut
- Lasten palaverit
- Arviointi heti toiminnan yhteydessä, esim. hymynaama / ruttunaama, kyselemällä päivän mukavin tapahtuma
- Projektien arviointi
- Palveluarviokysely

Huoltajilla on mahdollisuus osallistua arviointiin:

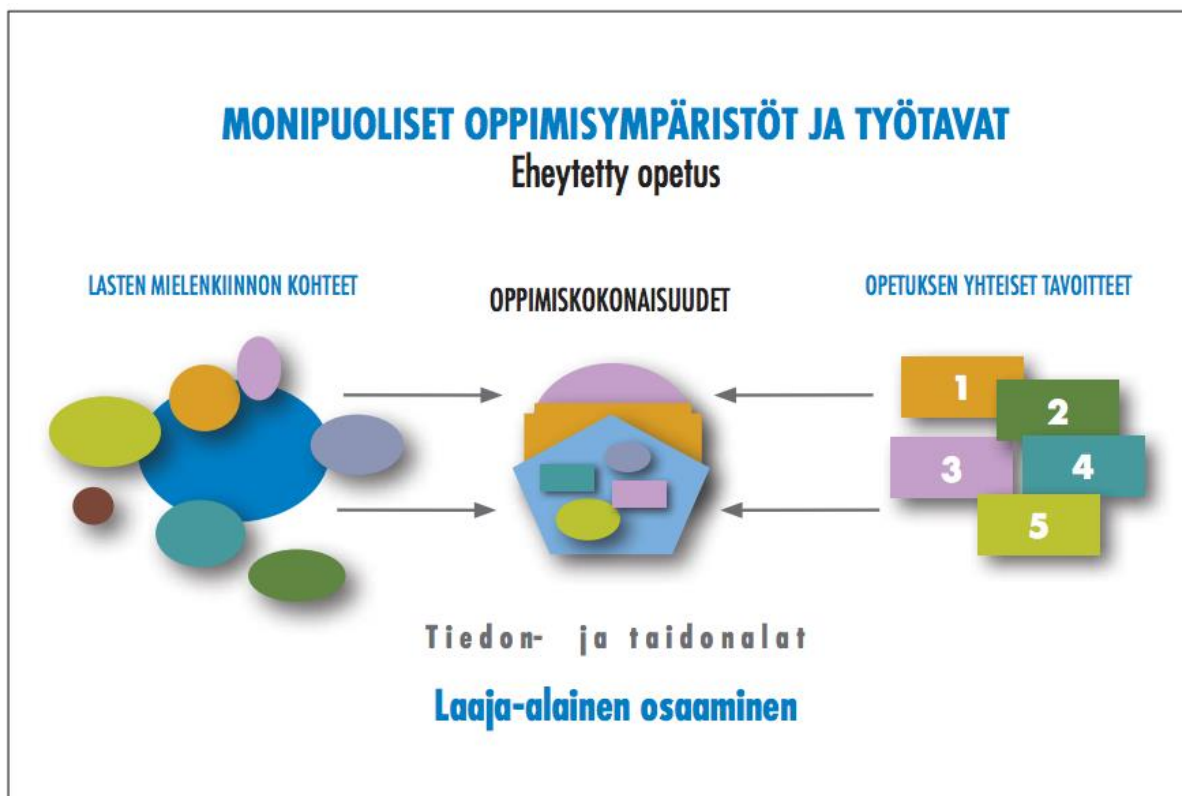
- Esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelut
- Palveluarviokysely
- Kasvunkansiot
- Vanhempainillat
- Vanhempainyhdistystoiminta
- Muu palaute

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuvio 1). Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Kuvio 1. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten

kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Lasten töitä tuodaan esille mm. dokumentoinnin avulla, esimerkiksi taideteosten tai esitysten kuvaaminen. Lapsia tuetaan ja kannustetaan esiintymään luomalla siihen monipuolisia mahdollisuuksia oppimisympäristöjä muokkaamalla. Esiopetusyksiköt voivat myös järjestää taidenäyttelyitä lasten töistä. Liedon kunnantalolla järjestetään kaikille avoinna olevia näyttelyitä. Lapsille järjestetään esityksiä, joissa vierailee erilaisia esiintyjä.

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittämistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erialaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Liedossa tehdään esiopetuksen ja kirjaston välillä tiivistä yhteistyötä. Liedon esiopetuksessa olevat lapset tutustuvat pääkirjastoon. Liedon kulttuurikasvatussuunnitelma eli Kulttuurivirta opastaa Liedon kirjaston palveluihin. [Eskarilaiset kirjastossa](#)
Lasten kanssa on myös mahdollista käyttää koulujen yhteydessä olevia kirjastoja.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään **historiallisesta** ja **yhteiskunnallisesta** sekä **etiikan** ja **katsomusten** näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunteiden kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylelle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunteiden kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja

kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Lieto on vanhaa historiallista seutua. Kunnan alueella on useita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita maisemia. Liedon kulttuurikasvatussuunnitelma eli Kulttuurivirta opastaa Liedon alueen museoiden palveluihin. [Liedon museo](#)

Tutustumalla lähiympäristön kohteisiin ja nähtävyyksiin autetaan lasta rakentamaan kuvaa menneisyydestä ja nykyisyydestä. Lasten kanssa on mahdollisuus retkeillä Vanhalinnan kartanon alueella, Liedon vanhassa kirkossa, Nautelankosken museo-, luonto- ja muinaismuistoalueella sekä Littoisten järven ja Verkatehtaan ympäristössä. Erilaisten tarinoiden, esineiden ja dokumenttien avulla pyritään herättämään lapsen kiinnostusta menneisiin tapahtumiin. Kirjojen, kuvien sekä vanhempien ja isovanhempien tarinoiden avulla oman alueen historian merkitys konkretisoituu.

Esiopetuksessa tutustutaan mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön yhteiskunnallisiin toimijoihin esim. pelastuslaitos, poliisi, terveyskeskus, kirjasto, seurakunta ja yksityiset elinkeinonharjoittajat.

Liedossa esiopetuksen osana on myös yrittäjyyskasvatusta, jonka tavoitteena on opettaa lapsille sisukkuutta ja sinnikkyyttä. Samalla lapsia opetetaan tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja hyödyntämään niitä.

Liedon kunnan varhaiskasvatukselle on laadittu kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma, jonka tavoitteena on luoda turvallinen ympäristö, jossa jokaisella on hyvä olla.

Vuodenkiertoon liittyviä juhlia voidaan viettää kirkossa. Seurakunnan järjestämiin kirkkovartteihin osallistumisesta sovitaan huoltajien kanssa.

Esiopetuksessa käytetään tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja kehittäviä ohjelmia ja materiaaleja.

Lapset osallistetaan pohtimaan ja suunnittelemaan oman ryhmänsä sääntöjä.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Eriyksen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristönsä on **matemaattisten taitojen**

opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syyseuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Luonto ja metsät ovat oleellinen osa Lietoa. Metsäretket ja luonnon tutkiminen ovat osa esiopetuksen arkipäivää ja oppimisympäristöä. Lapsia kannustetaan tutkimaan ympäristöä ja luonnon ilmiöitä monipuolisesti. Tutkimis- ja havainnointivälineet ovat lasten saatavilla.

Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden

Miten kunnan liikunta-, kulttuuri- ja ympäristötietoisuutta edistävää tarjontaa on hyödynnetty?

havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Hyödynnetäänkö toiminta- ja oppimisympäristöä lasten päivittäisessä monipuolisessa liikkumisessa sisällä, ulkona ja luonnossa?

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnot kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Mistä tiedämme, että jokaisella lapsella on hyvä olla esiopetuksessa?

Olemmeko onnistuneet säilyttämään lasten yhdenvertaisuuden ja mahdollisuuden olla osallisena omana arvokkaana itsenään?

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten

turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua

esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Liedon esiopetuksessa painotetaan liikunnan merkitystä lapsen kehitykselle sekä liikunnan lisäämistä esiopetuksessa ja kodin arjessa [Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman](#) avulla. Pihalla ja lähiympäristössä leikitään, liikutaan, tutkitaan. Liedossa liikuntatoimi ja esiopetus tekevät yhteistyötä esiopetusyksiköiden pihojen liikuntamahdollisuuksien lisäämiseksi.

Lietohallilta voidaan varata liikuntasali esiopetuksen käyttöön ja sieltä voidaan lainata liikuntavälineitä. Esiopetus voi myös käyttää Liedon keskustan liikennepuistoa. Liikuntatoimi on rakentanut alueellisia lähiliikuntapaikkoja lasten ja perheiden käyttöön. Liedon esiopetus osallistuu [Liikkuva Lieto](#) - hankkeeseen.

Liedossa lepäämiseen ja ruokailuun liittyvistä asioista sovitaan huoltajien kanssa, ja sovitut asiat kirjataan LEOPSiin. Lapsella tulee kuitenkin olla mahdollisuus lepäämiseen päivän aikana.

[Terveyttä ja iloa ruoasta -varhaiskasvatuksen ruokailusuositus](#)
[Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset](#)

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. **Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon.** Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylypyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarama sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisu- ja viittomavaramaa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten** lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielen opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

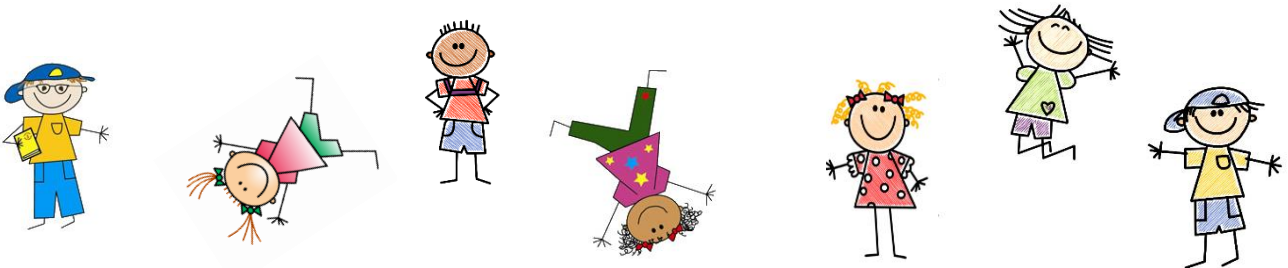
ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Ruotsinkielinen esiopetus Liedon kunnassa

Ruotsinkielisille esioppilaille Liedon kunta selvittää mahdollisuuden ostopalveluun Turun kaupungilta, koska Liedossa ruotsinkielisen esiopetuksen tarve on niin vähäistä, ettei riittävän kokoista vertaisryhmää synny. Mikäli Turun kaupunki ei voi myydä ruotsinkielistä esiopetusta, järjestetään ruotsinkielinen esiopetus Liedossa pienemmässä ryhmässä.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien esiopetuksen toteutus Liedon kunnassa

- Tiivis yhteistyö huoltajien kanssa. Suomalainen esiopetus saattaa olla huoltajille täysin vierasta ja siksi tutustumisvaihe on tärkeä. Huoltajia rohkaistaan osallistumaan aktiivisesti esiopetuksen arkeen ja juhlaan. Myös muut perheelle kuuluvat palvelut saattavat olla vieraita ja esiopetuksen henkilöstö ohjaa huoltajia niiden piiriin.
- Tulkkipalvelut
Huoltajien kanssa asioitaessa käytetään tulkkia, mikäli huoltajat tai esiopetuksen henkilöstö katsoo sen tarpeelliseksi. [Turun seudun tulkikeskus](#)
- Tehostettu suomen kielen opetus
Liedon kunnan esiopetukselle on laadittu Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma (S2-opetussuunnitelma). Varhaiskasvatuksen opettaja laatii S2-suunnitelman LEOPSiin.
- Oman äidinkielen käyttäminen
Huoltajia kannustetaan käyttämään omaa äidinkieltä lapsensa kanssa. Lapsiryhmässä huomioidaan eri äidinkielet mm. laulujen ja lorujen muodossa.
- Katsomuskasvatus
Suomalaiseen perinteeseen kuuluvat erilaiset juhlat ja vuodenkiertoon liittyvät tapahtumat ovat osa esiopetusta. Eri kulttuureihin ja uskontoihin tutustuminen toteutuu arjessa. Lapsen osallistumisesta seurakunnan kanssa yhdessä järjestettäviin tilaisuuksiin sovitaan aina huoltajien kanssa. Jos lapsi ei osallistu järjestettävään tilaisuuteen, hänelle järjestetään vaihtoehtoista toimintaa.
- Ruokavalio
Esiopetuksessa noudatetaan huoltajien katsomukseen liittyvää ruokavaliota. Ruokapalveluille ilmoitetaan lapsen ruokavaliosta, lääkärintodistusta ei tarvita.
- Yhteistyö koulun kanssa
Esiopetuksessa on mahdollisuuksien mukaan tarjolla oman äidinkielen opetusta.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on **oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä**. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat **yleinen, tehostettu ja erityinen tuki**. Perusopetuslaisia säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. **Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.**

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen **lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet**. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. **Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää.** Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. **Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa.** Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi **tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle.** Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

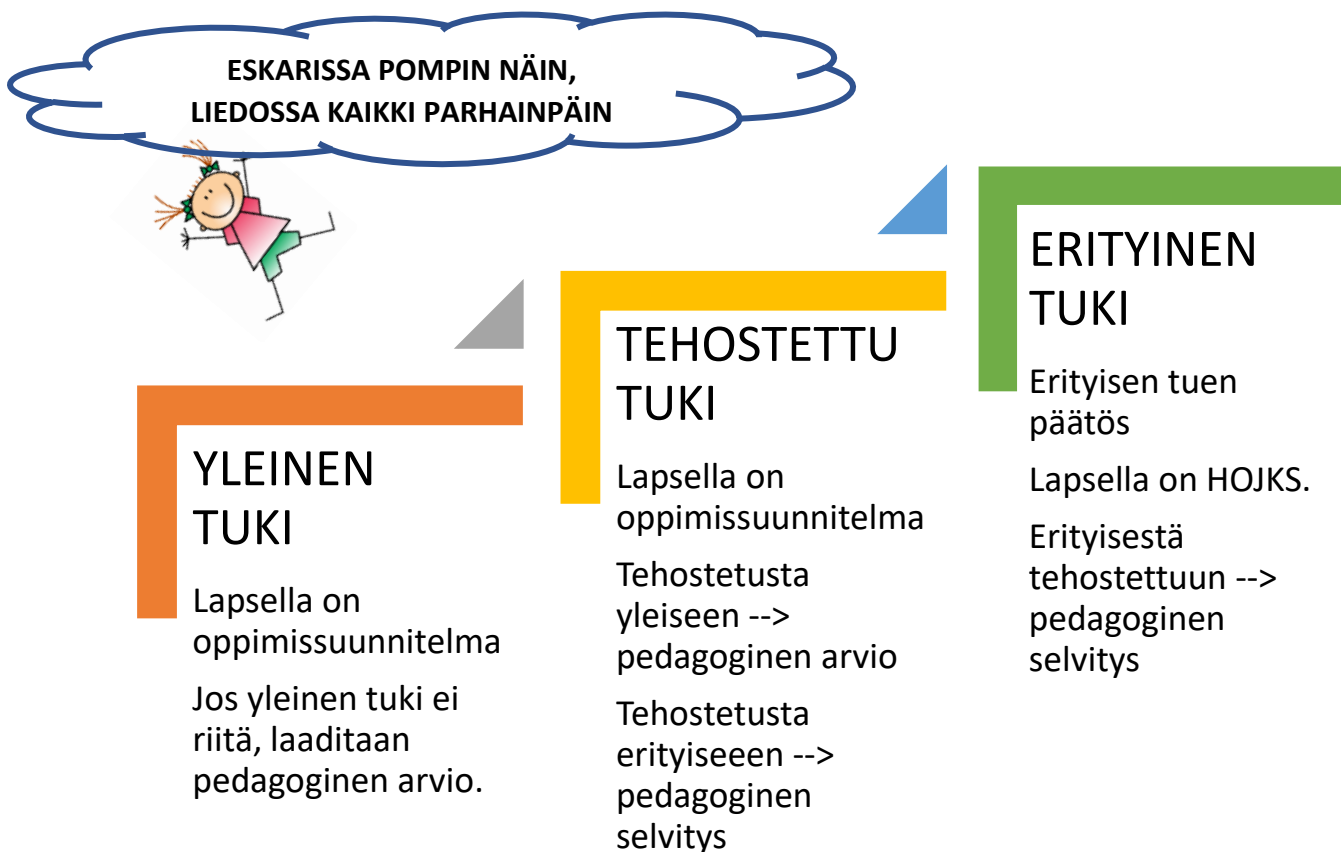
Tuki annetaan lapselle **ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä** erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että **tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen**. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. **Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu**. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. **Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun**. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Oppilashuolto).

Liedon kunnan varhaiskasvatuksessa noudatetaan kolmiportaisen tuen mallia; yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Tehostettua tai erityistä tukea tarvitseville lapsille laaditaan tuen suunnitelma yhteistyössä huoltajien, lapsen ryhmän henkilöstön ja lapsen kuntoutuksesta vastaavien tahojen kanssa. Tuki suunnitellaan osaksi lapsen esiopetuksen arkea.

5.3 Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on **ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen.** Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Yleinen tuki perustuu laadukkaaseen esiopetukseen, jossa lasten vahvuudet ja voimavarat hyödynnetään yhteiseksi oppimisen ja tekemisen iloksi. Esiopetuksessa hyödynnetään henkilöstön moniammatillista yhteistyötä, pienryhmätoimintaa ja opetuksen eriyttämistä sekä vertaisryhmän toimintaa siten, että lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata mahdollisimman hyvin varhaisessa vaiheessa.

Suotuisan oppimisympäristön luominen ja ylläpitäminen sekä esiopetusikäisen lapsen kiinnostuksen kohteiden ja oppimisen erityispiirteiden huomiointi ovat keskeisessä asemassa laadukkaan esiopetuksen järjestämisessä. Varhaiskasvatuksesta lähtöisin oleva kiinteä yhteistyö huoltajien kanssa luo perustan myös lapsen esiopetukselle. Ennen esiopetuksen alkua huoltajia informoidaan

lapsen tuen järjestelmästä ja oppilashuollosta esiopetuksessa. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja laatii jokaiselle lapselle yhdessä huoltajien kanssa LEOPSiin. Esiopetuksen tavoitteet muodostuvat sekä yleisistä esiopetuksen tavoitteista, että jokaisen lapsen yksilöllisistä esiopetuksen tavoitteista.

Liedossa on käytössä Yleisen tuen menetelmävalikko-lomake. Menetelmävalikkoa käytetään tiimissä yleisen tuen pedagogisen toiminnan ja suunnittelun tukena ja arvioinnin välineenä. Tiimissä mietitään yhdessä, mitä yleisen tuen tukitoimia valitaan lapsen/ ryhmän tarpeisiin ja koko tiimi sitoutuu tukitoimien toteutukseen. Sovittuja tukitoimia toteutetaan säännöllisesti ja systemaattisesti vähintään 2-3 kuukautta. Jakson lopussa tiimi arvioi tukitoimien vaikuttavuuden ja varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa valitut tukitoimet LEOPSiin Wilmaan (Tuki > Toimenpiteet > Tukitoimet). Tarvittaessa soveltuvat/ vaikuttavat tukitoimet pidetään edelleen ryhmän käytössä, tai yhteistyössä huoltajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa laaditaan pedagoginen arviointi tehostetun tuen tarpeesta.

Terveyskeskuspsykologi tekee tarvittaessa kehitystasokartoitukset ja osallistuu kouluvalmiuden ja koulumuodon arviointiin.

Jos huoli lapsen kehityksestä, kasvusta, käyttäytymisestä tai perhetilanteesta herää,

- tiimin kesken pohditaan, mitkä ovat huolen aiheet yksilöidysti ja miten ne ilmenevät? Miten erilaisilla oppimisympäristön järjestelyillä, ryhmäjaolla, uusilla menetelmillä, aihe-/sisältövalinnoilla tms. voidaan tukea lasta oman tiimin voimin? Tarvittaessa tilanteen jäsentämiseen voidaan käyttää Huolen heräämisen lomaketta.
- Varhaiskasvatuksen opettaja ottaa asian puheeksi huoltajien kanssa (Onko heillä samanlainen huoli asiasta? Ilmeneekö kotiooloissa samanlaisia asioita? Mitä asialle voidaan tehdä yhdessä huoltajien kanssa?) ja kirjaa puheeksi ottamisen ja sopimukset LEOPSiin.
- keskustellaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa asiasta, kokeillaan hänen ehdottamiaan toimenpiteitä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja kokoaa tarpeen mukaan verkostopalaverin ja laatii lapselle pedagogisen arvion ja sen perusteella tehostetun tuen suunnitelman yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa lapsen tutkimusten piiriin.
- asiasta informoidaan esimiestä

5.4 Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. **Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana.** Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on **varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.**

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan **tavoitteiden toteutumisen seurannasta** ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut

- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

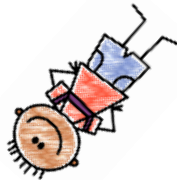
Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Tehostettu tuki

Mikäli pedagogisen arvion perusteella päädytään siihen, että yleinen tuki esiopetuksessa ei lapselle riitä, hänet siirretään esiopetuksessa tehostettuun tukeen. Tehostettua tukea annetaan lapselle, joka tarvitsee kehityksessään ja oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kokonaisuus tehostetussa tuessa kirjataan sekä LEOPSiin että oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana Wilmaan.

Kun yleinen tuki ei ole riittävää, lapsen kasvun ja oppimisen tilanteesta tehdään pedagoginen arvio.

- Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja vastaa arvion laatimisesta yhteistyössä ryhmän muun henkilöstön ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja lapsen huoltajien kanssa

- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi konsultoida varhaiserityskasvatuksen työryhmää nimettömänä
- arvio kirjataan alustavasti Wilmaan ja se otetaan puheeksi huoltajien kanssa
- pedagogiseen arvioon kirjataan huoltajien ja lapsen näkemykset
- huoltajille kerrotaan, miten pedagoginen arvio käsitellään ja sovitaan yhteydenpidosta jatkossa. Pedagoginen arvio käsitellään moniammatillisesti yhdessä terveyskeskuspsykologin ja/tai koulukuraattorin tai lapsen moniammatillisen verkoston kanssa.
- Arvioon tulee varhaiskasvatuksen erityisopettajan tai varhaiskasvatuksen opettajan allekirjoitukset keväällä.
- Suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti, vähintään kaksi kertaa vuodessa.
- Jos lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia, lapsen tehostetun tuen oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta
- kun oman ryhmän lapsi siirtyy yleisestä tuesta tehostettuun tukeen, varhaiskasvatuksen opettaja vie tiedon tuen muutoksesta varhaiskasvatusyksikön johtajalle, joka kirjaa tuen tason Primukseen

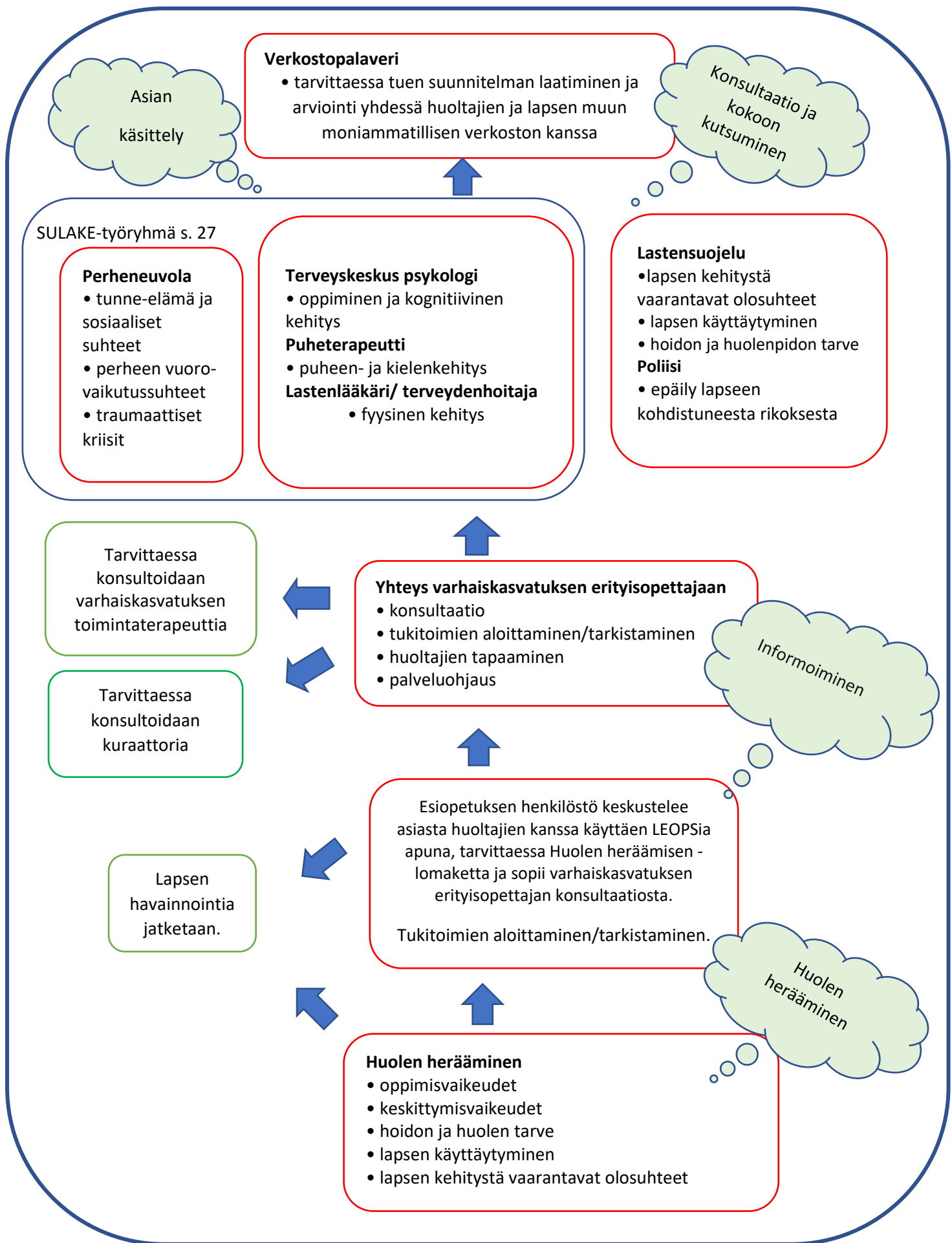
Tehostetun tuen aikana korostuu varhaiskasvatuksen erityisopettajan antaman tuen, joustavien ryhmittelyiden, lapsen yksilöllisen ohjauksen ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys. Tarvittaessa myös tapauskohtaisesti koottavan moniammatillisen työryhmän rooli vahvistuu.

Kun esiopetusryhmässä on tehostetun tuen piirissä oleva lapsi / lapsia, varhaiserityskasvatuksen työryhmä arvioi, tarvitaanko ryhmässä ryhmäavustajaa.

Esiopetuksen tehostetun tuen suunnitelma on voimassa esiopetusvuoden ajan. Lapset aloittavat 1. luokan sen tuen piirissä, missä he ovat esiopetuksen päättyessä. Tieto lapsen tuen tarpeesta siirtyy tulevalle koululle siirtopalaverissa. Lisäksi Wilmaan/sähköiseen ohjelmaan laaditut tuen asiakirjat siirtyvät koululle sähköisesti.

Jos lapselle tehtävä psykologin kehitystasokartoitus viivästyy pitkälle kevääseen, suositus tehostetun tuen aloittamisesta kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan.

Koulun erityisopettaja ja alkuopetuksen opettaja osallistuvat mahdollisuuksien mukaan niihin kevään verkostopalaveriin, joissa käsitellään tehostetun tuen piirissä olevien lasten asioita. Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu koulun edustajat näihin verkostopalaveriin.

5.5 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin **vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.**

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. **Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden.** Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun **henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti.** Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella **on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen.** Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista

- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa **hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa**. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä **opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti**. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. **Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys**. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen

suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS **perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon.** Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa **ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.** HOJKSiin **voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.**

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos

erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, **alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin.**

Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. **Tarkoituksena on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.**

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. **Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta.** Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus **voidaan järjestää vaihtoehtoisesti** kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
 - Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
 - Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

ESKARISSA POMPIN NÄIN, LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN

Erityinen tuki

Esiopetuksessa erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida järjestää muuten. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista mahdollisista esiopetuksen tukimuodoista ja sen tehtävänä on tarjota lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea ja edistää hänen oppimisedellytyksiään. Erityistä tukea annetaan joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Mikäli tehostettu tuki esiopetuksessa ei ole riittävä, laaditaan pedagoginen selvitys erityisen tuen tarpeen selvittämiseksi.

Perusopetuslain mukaan ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on hankittava lapsen varhaiskasvatuksen opettajilta selvitys lapsen oppimisen etenemisestä. Lisäksi on hankittava oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehty selvitys lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Hallintolain mukaan huoltajaa on kuultava siirrettäessä lasta erityisen tuen piiriin. Kutsu kuulemiseen lähetetään tarvittaessa kahdesti Wilman kautta ja mikäli huoltajaa ei näin todennetusti tavoiteta, kutsu lähetetään postitse. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä siitä huolimatta, vaikka huoltaja ei saapuisi kuulemistilaisuuteen tai haluaisi tulla kuulluksi. Tämä tarkoittaa, että huoltajien suostumusta ei tarvita erityistä tukea koskevan hallintopäätöksen tekemiseksi.

Ohje kuulemisesta: [Päätös erityisestä tuesta](#)

- Laatiminen tapahtuu yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan, ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan, lapsen huoltajien sekä muiden asiantuntijoiden kanssa
- Huoltajien kuuleminen päivämäärineen kirjataan Wilmaan
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja hankkii päätöksen teon tueksi muut tarvittavat lausunnot.
- Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei voida antaa muuten. Pedagogista selvitystä ei tarvitse tehdä esim. vaikeasti kehitysvammaisen lapsen kohdalla, jolla lääkärin lausunnossa on luettavissa kaikki oleellinen.
- Sivistystoimen koulusihteeri kirjaa erityisen tuen päätöksen Primus –järjestelmään.

Lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, esiopetus ja muu tuki annetaan hänelle henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti (HOJKS). Erityisopetus järjestetään lapsen etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioiden muun esiopetuksen yhteydessä tai pienennetyssä ryhmässä. Erityisopetus voidaan toteuttaa joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä.

- Liedossa erityistä tukea tarvitsevat lapset saavat esiopetusta muun esiopetuksen yhteydessä tai Jokilaakson koulun esiopetuksen pienennetyssä ryhmässä tai päiväkodin pienennetyissä ryhmissä.
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja laatii hänelle henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) yhteistyössä lapsen huoltajien, varhaiskasvatuksen opettajan ja lapsen kuntoutukseen osallistuvien asiantuntijoiden kanssa.
- Suunnitelman toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kokonaisuus erityisessä tuessa kirjataan Wilmaan/sähköiseen ohjelmaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vahvistaa allekirjoituksellaan HOJKS:n.
- Suunnitelma arvioidaan vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Koulun erityisopettaja ja alkuopetuksen opettaja osallistuvat mahdollisuuksien mukaan niihin kevään verkostopalaveriin, joissa käsitellään erityisen tuen piirissä olevien lapsen asioita. Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu koulun edustajat näihin palaveriin. Lapsen siirtyessä Jokilaakson koulun pienryhmäopetukseen verkostoon kutsutaan Jokilaakson pienryhmäopetuksen konsultoiva erityisopettaja. Oppilaat aloittavat 1. luokan sen tuen piirissä, missä he ovat esiopetuksen päätyttyä.

Lapsen siirtäminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja laatii pedagogisen selvityksen yhdessä ryhmän varhaiskasvatuksenopettajan kanssa ja mahdollisesti myös lasta kuntouttavien asiantuntijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja käy yhteistyössä huoltajien ja varhaiskasvatuksen opettajan kanssa neuvottelut lapsen siirtämisestä erityisen tuen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Huoltajien hallintolain mukainen kuuleminen kirjataan kuulemislomakkeeseen.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja kokoaa kaikki erityisen tuen piiriin siirtämiseen tarvittavat dokumentit ja toimittaa ne konsultoivalle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle, joka laatii sivistyspalveluiden toimialajohtajalle esityksen lapsen siirtämisestä erityisen tuen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Siirtoprosessi tapahtuu edellä kuvatun mukaisesti myös silloin, kun tehostetun tuen piirissä oleva lapsi siirtyy erityisen tuen 9-vuotisen oppivelvollisuuden piiriin ennen koulun alkua.

5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, **on oikeus saada osa- aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa.** Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen **tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia.** Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Osa-aikaista erityisopetusta **annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena.** Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista

esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. **Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.**

Lapselle järjestetään **tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia.** Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. **Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.**

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. **Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi.** Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. **Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.**

6. Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä.

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta **on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen perustoimintaa**. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään **edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä**. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. **Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä**. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Esiopetuksen toteuttamiseen kuuluvasta kasvun ja oppimisen tuesta määrätään perusteiden luvussa 5.

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään **monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus**. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. **Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla**. Oppilashuollon palveluita ovat **psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut**, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjässä.

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. **Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa**.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. **Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä**

perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. **Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia**, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. **Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia.** Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto **luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle.** Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on **oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin**, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. **Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa.** Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. **Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimet.** Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Liedossa oppilashuoltoon liittyvät asiat löytyvät Oppilas- ja opiskeluhuoltosuunnitelma sekä tuen käsikirja-oppaasta, joka on tehty yhteistyössä perusopetuksen kanssa.

[Oppilas- ja opiskeluhuoltosuunnitelma sekä tuen käsikirja](#)

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä

Jokaisessa koulussa toimii yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä. Ryhmän toiminnan tavoitteena on kehittää koulun toimintakulttuuria ja keskittyä yhteisöllisen hyvinvoinnin lisäämiseen.

Ryhmän tehtävänä on

- suunnitella, käynnistää, toteuttaa, arvioida ja kehittää koulu yhteisön hyvinvointia, turvallisuutta, viihtyvyyttä ja osallisuutta
- suunnitella, miten oppilaiden ja työyhteisöjen hyvinvointiin liittyvien kyselyjen vastauksia hyödynnetään
- suunnitella ja käynnistää koulun ja kotien välistä yhteistyötä
- tehdä yhteistyötä vuosittain oppilaiden nivelvaiheissa (esimerkiksi siirto alakoulusta yläkouluun) yhteistyötahojen kanssa esimerkiksi kouluun tutustumisten ja ryhmäytymisen osalta.

Ryhmää johtaa rehtori, vara- tai apulaisrehtori tai esimerkiksi laaja-alainen erityisopettaja. Ryhmään kuuluvat erityisopetuksen edustaja, oppilashuollon henkilöstön edustaja, yläkoulussa oppilaanohjaaja ja muita koulun valitsemia edustajia opettajakunnasta. Niissä kouluissa, joiden yhteydessä toimii esiopetusyksikkö, valitaan ryhmään myös esiopetusyksikön edustaja, joka osallistuu ryhmään silloin, kun asia koskee esiopetusta. Ryhmään voidaan lisäksi kutsua oppilaiden ja huoltajien edustajia sekä edustajia muista sidosryhmistä. Näitä ovat esimerkiksi poliisi, seurakunta, paikalliset seurakunnat, nuorisotoimi ja kirjastotoimi.

Ryhmä kokoontuu vähintään kuukausittain ja laajennettuna (mukana oppilas- ja huoltajaedustus) vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana.

Ne esiopetusyksiköt, jotka eivät toimi koulun yhteydessä, muodostavat yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän lähimmän esi- ja/tai perusopetuksen yksikön kanssa. Alueellisesti voidaan sopia yhteisiä yhteisöllisiä tavoitteita ja kehittämiskohteita.

Esiopetuksen yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä kehittää, seuraa ja arvioi koko esiopetusyhteisön sekä yksittäisten ryhmien hyvinvointia. Ryhmä huolehtii siitä, että lapsen yksilölliset kasvuun, kehitykseen, oppimiseen sekä terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon esiopetuksen arjessa. Yksikkökohtaisessa oppilashuoltoryhmässä käsiteltäviä asioita voivat olla esimerkiksi ryhmän ongelmatilanteet ja kiusaaminen.

Ryhmä kokoontuu tarvittaessa. Ryhmään kuuluvat:

- kokoonkutsujana päiväkodin johtaja
- osallistujina varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja tarvittaessa muu esiopetuksen henkilöstö sekä muut asiantuntijat.

Esiopetusikäisten lasten ja oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Jokaisella esiopetusyksiköllä, perusopetuksen koululla ja lukiolla on suunnitelma oppilaiden ja opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Suunnitelman mukaisesti esiopetuksessa:

- tietoisuutta kiusaamisesta ja häirinnästä lisätään ja heitä rohkaistaan toimimaan kiusaamista vastaan. Liedon kunnan esiopetuksessa on käytössä kiusaamisen ehkäisemiseen laadittu malli.
- säännöt laaditaan yhteistyössä esiopetukseen osallistuvien lasten kanssa ja ne käydään läpi säännöllisesti.
- valvonta on asianmukaisesti toteutettua.
- jokaisen aikuisen velvollisuus on puuttua ei-toivottuun käytökseen viipymättä.
- kiusaamis-, tappelu- ym. tilanteet selvitetään pikimmiten.
- asiat selvitetään yhteistyössä huoltajien kanssa.
- henkilöstö saa tarvittaessa tukea selvittelyyn oppilashuollon henkilöstöltä.

Liedon kunnan esiopetuksessa on käytössä yksikkökohtaiset turvallisuussuunnitelmat.

Tapaturmien ehkäiseminen, ensiapu ja hoitoonohjaus

Lapsen vakuutus on voimassa kaikkeen esiopetuksen toimintasuunnitelmaan liittyvän toiminnan aikana. Tapaturmien hoito on lapsille maksutonta julkisen terveydenhuollon palveluissa.

Tarvittaessa lapsi lähetetään Härkätien terveyskeskukseen lääkärin vastaanotolle. Hammastapaturmissa otetaan yhteyttä paikkakunnasta riippuen Härkätien suun terveydenhuollon yksikköön. Hätätilanteessa soitetaan 112.

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on **seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä**. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys **varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä**. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa **perustuu aina huoltajan suostumukseen**. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti. **Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista**. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. **Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä**. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä **laaditaan oppilashuoltokertomus**. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan **on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu**.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetyksi potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on **salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.** Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja **opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.** Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, **yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.**

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän **on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus** siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan **opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle.** Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä.

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu lapsen sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Esiopetusikäisen lapsen kohdalla lähtökohtaisesti huoltaja päättää oppilashuoltoon liittyvistä asioista, kuten suostumuksesta lapsen asioiden käsittelyyn monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Arvion alaikäisen edun toteutumisesta tekee tarvittaessa oppilashuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö (koulukuraattori, terveyskeskuspsykologi, terveydenhoitaja tai lääkäri). Huoltaja ei voi kieltää alaikäistä lastaan käyttämästä oppilashuollon palveluja.

Monialainen asiantuntijaryhmä

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palveluiden järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden

edustaja, jolla huoli herää. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan.

Asian käsittely yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Oppilas- ja opiskelijahuoltokertomus

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus Wilmaan. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Psykologi- ja kuraattoripalvelut esiopetuksessa

Esiopetusikäisten lasten psykologipalveluista vastaavat terveyskeskus- ja perheneuvolapsykologi. Psykologien tehtäviin kuuluvat psykologiset tutkimukset ja arvioinnit oppilaan oppimisen tuen tarpeen kartoittamiseksi ja tukitoimien suunnittelemiseksi. Psykologi voi tehdä kognitiiviset tutkimukset myös jatkolähetteen tekemisen pohjaksi. Esiopetusikäisten lasten asioissa voidaan tarvittaessa hyödyntää koulukuraattorin palveluita. Koulukuraattorin tehtävät liittyvät yksittäisen lapsen tukemiseen, esiopetusyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen ja oppilashuollon yhteistyöhön. Myös koulukuraattoreita on useita, joista jokainen työskentelee monella koululla.

Terveydenhuolto osana oppilashuoltoa

Esiopetusikäisten lasten terveydenhuolto toteutetaan lastenneuvolassa. Lastenneuvolan tehtävänä on lasten ja perheiden terveyden edistäminen sekä sairauksien ennaltaehkäiseminen ja varhainen toteaminen. Tavoitteena on kokonaisvaltainen lapsen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kehityksen ja oppimisvalmiuksien seuranta sekä lapsen ja huoltajien välisen kiintymyssuhteen tukeminen.

Neuvolatoiminnan työmuotoina ovat terveystarkastukset ja niihin liittyvät keskustelut, tutkimukset ja rokotukset. Tarvittaessa lapsi ohjataan tarkempiin tutkimuksiin terveyskeskukseen tai erikoissairaanhoidon. Lastenneuvolan henkilöstö tekee tiivistä yhteistyötä perheiden ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Lisäksi lastenneuvola tekee tarvittaessa yhteistyötä mm. sosiaalitoimen henkilöstön, perheneuvolan ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Lasten ja huoltajien osuus oppilashuollossa

Lasta kuullaan häntä koskevissa asioissa ikä ja kehitysvaihe huomioiden. Esiopetuksessa huoltaja edustaa yleensä lasta oppilashuoltoon liittyvissä asioissa. Lapsi otetaan mukaan tapaamisiin silloin, kun se on lapsen ikä huomioiden tarkoituksenmukaista.

Yleisellä tasolla lasten mielipiteitä, tarpeita, toiveita ja ideoita kuullaan ja selvitetään

- havainnoimalla lasten toimintaa ja ryhmässä esille nousevia ilmiöitä
- kuuntelemalla yksittäisen lapsen ajatuksia ja toiveita
- keskustelemalla lasten kanssa ryhmässä
- ottamalla vastaan huoltajien kautta lasten esille tuomia asioita

Saatu tieto kootaan yhteen ja sitä hyödynnetään yhteisöllisessä oppilashuollossa. Lapsia voidaan myös pyytää kuultavaksi yhteisöllisen oppilashuollon tapaamisiin.

Huoltajia tiedotetaan oppilashuollon palveluista. Vanhempainilloissa huoltajien kanssa keskustellaan oppilashuollosta yleisesti. Heitä kannustetaan tuomaan esille havaintojaan, mielipiteitään ja toiveitaan esiopetuksen toimintaan ja lasten hyvinvointiin liittyvistä asioista.

Lapsikohtaisissa keskusteluissa jokaisen huoltajan kanssa keskustellaan lapsen hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä tarpeista, toiveista ja mahdollisista toimenpiteistä.

Kodin ja esiopetuksen yhteistyö

Kodin ja esiopetuksen yhteistyö on välttämätöntä, jotta lapsen opiskelu voitaisiin järjestää mahdollisimman hyvin lapsen etu huomioiden. Kodit ovat esiopetuksen tärkein yhteistyökumppani. Esiopetus tarjoaa huoltajille kasvatuskumppanuutta ja yhteistyötä varsinaisen kasvatusvastuun ollessa huoltajilla.

Varhaiskasvatuksen opettajan on oltava yhteydessä huoltajaan, kun hänellä on huoli lapsesta. Huoltajiin on oltava yhteydessä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Oppilashuoltohenkilöstöä on mahdollista konsultoida, mutta asia etenee vasta, kun lapsen ja huoltajan kanssa on keskusteltu. Mikäli lapsen asiassa on tarpeellista tehdä yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa, huoltajalta pyydetään aina suullinen lupa, joka kirjataan LEOPSiin tai tuen liitteeseen. Tällaisia tahoja ovat esim. perhepalvelut ja erikoissairaanhoido.

On hyvä muistaa, että kodin ja esiopetuksen yhteistyö ei rajoitu vain tilanteisiin, jossa lapsesta on huolta. Yhteydenpitäminen myönteisissä asioissa sitouttaa perheitä esiopetuksen tukemiseen ja mahdollisten huolten puheeksi ottaminen helpottuu.

Huoltajuus

Kun esiopetuksen henkilöstö hoitaa lapsen asioita, heidän tulee olla tietoisia siitä, kuka tai ketkä ovat lapsen virallisia huoltajia ja huomioida se yhteistyössä. Jos esiopetuksessa ei ole tarkkaa tietoa lapsen huoltajuuskysymyksestä ja tilanteen riittävyys edellyttää asian varmistamista, voidaan lapsen huoltajuus tarkistaa väestörekisteristä. Tuolloin ollaan yhteydessä varhaiskasvatuksen palveluohjaajaan.

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee myös oppilashuollon osalta **laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa**. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

**ESKARISSA POMPIN NÄIN,
LIEDOSSA KAIKKI PARHAINPÄIN**

Oppilashuoltosuunnitelman arviointi ja päivitys

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 §). Liedon kunnan yleissivistävän koulutuksen (esi- ja perusopetus sekä lukio) osalta omavalvonnan toteutumisesta vastaavat opetustoimesta vastaava lautakunta ja niiden esittelijänä toimiva toimialajohtaja.

Oppilashuollon seuranta tapahtuu opiskelijahuollon ohjausryhmässä säännöllisesti. Tietojen kokoamisessa käytetään apuna mm. seuraavia: palveluarvioita, lapsen itsearviointia ja palautteita sekä henkilöstön kehityskeskusteluja. Keskeiset tulokset tiedotetaan huoltajille sekä varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnalle.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

Liedossa ei ole erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvaa esiopetusta.
